

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK
LİSANS
TEZİ**

ALAEDDİN KEYKUBAD'IN KARAKTER TAHLİLİ

BÜLENT ALTUNKAYNAK

**TARİH ANABİLİM DALI
ORTA ÇAĞ BİLİM DALI**

OCAK 2018

ALAEDDİN KEYKUBAD’IN KARAKTER TAHLİLİ

Bülent ALTUNKAYNAK

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TARİH ANABİLİM DALI
ORTA ÇAĞ BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

Ocak 2018

Bülent ALTUNKAYNAK tarafından hazırlanan "Alaeddin Keykubad'ın Karakter Tahlili" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ/ÖY ÇOKLUĞU ile Gazi Üniversitesi Tarih Ana Bilim Dalında/Ortaçağ Tarihi Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Salim KOCA

Tarih Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum

Üye: Prof. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK

Sosyal Bilgiler Eğitimi, Gazi Üniversitesi

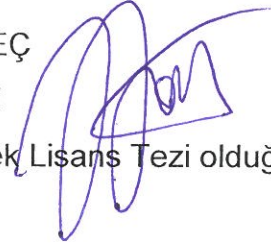
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum

Üye: Prof. Dr. Saadettin Yağmur GÖMEÇ

Tarih Anabilim Dalı, Ankara Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum

Tez Savunma Tarihi: 31 / 01 / 2018

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Hilmi ÜNSAL

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Müdürü

Doç. Dr. Güljanat K. ERCİLASUN
Enstitü Müdür Yardımcısı

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Bülent ALTUNKAYNAK

31/01/2018

ALAEDDİN KEYKUBAD’IN KARAKTER TAHLİLİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Bülent ALTUNKAYNAK

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÖZET

Anadolu Selçuklu Devletine en parlak dönemini yaşatan ve devrin en kudretli sultanlarından biri olan Alaeddin Keykubad’ı sadece büyük bir devlet adamı olarak anlatmak yeterli değildir. Zira sadece siyasi başarılarla Selçuklu tahtında uzun süre kalmak ve bu denli başarılı olmak pek mümkün gözükmemektedir. Bunların perde arkasında onun karakterinin sağlamlığı, nadirliği yatmaktadır. Sultanın alçakgönüllülüğü, merhameti, çoğu alandaki yeteneği, anlayışı, hoşgörüsü gibi pek çok özelliği düşmanları da dâhil pek çok kişi tarafından takdir edilmiş ve övülmüştür. Alaeddin Keykubad, sahibi olduğu bu özelliklerini saltanatı boyunca ayırım gözetmeksizin herkes üzerinde göstermiş ve bunun bir sonucu olarak da halkı ve devlet adamları tarafından büyük saygı görmüştür.

Bilim Kodu : 112409

Anahtar Kelimeler : Alaeddin Keykubad, Karakter, Karakter Tahlili

Sayfa Adedi : 70

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Salim KOCA

THE CHARACTER ANALYSIS OF ALA AL-DİN KAYQUBAD

(Master Thesis)

Bülent ALTUNKAYNAK

GAZİ UNIVERSITY

SOCIAL SCIENCES INSTITUTE

ABSTRACT

It is not enough to just describe Aleaddin Keykubad, who sustained the most brilliant period of Anatolian Seljuk State and is one of the most powerful sultans of the period, as a great statesman. Because it was not possible to remain on the throne of the Seljuk with only political success for a long time and to be so succesful. Behind the scenes, there are strength and rarity of his character. His many features like his modesty, compassion, talents in many areas, understanding, and tolarance have been appreciated and praised by many people including his enemies. Aleaddin Keykubad showed these qualities to everyone without distinction during his reign, and as a result of this, he has been respected by his people and statesman.

Science Code : 112409

Key Words : Ala al-din Kayqubad, Character, Character Analysis

Page Number : 70

Supervisor : Prof. Dr. Salim KOCA

TEŞEKKÜR

Bu çalışmamın her aşamasında benden yardımlarını esirgemeyen danışmanım sayın Prof. Dr. Salim KOCA' ya teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca bu süreçte hem maddi hem de manevi olarak desteklerini benden eksik etmeyen kıymetli aileme desteklerinden dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Bülent ALTUNKAYNAK

.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR.....	xi
1. GİRİŞ.....	1
2. ALAEDDİN KEYKUBAD’IN ÇOCUKLUK VE MELİKLİK DÖNEMİ.....	9
2.1. Çocukluk Dönemi.....	9
2.2. Meliklik Dönemi.....	11
3. ALAEDDİN KEYKUBAD’IN KARAKTERİ.....	13
3.1. Maharet Sahibi Olmak.....	13
3.2. Merhametli Olmak.....	14
3.3. Affedici Olmak	14
3.4. Adaletli Olmak	15
3.5. Kararlarında Esnek Olmak	16
3.6. Detaylara Önem Vermek.....	16
3.7. Şüpheli Olmak	17
3.8. Cömert Olmak	17
3.9. Verdiği Sözde Durmak	18
3.10. Tarihe Ve Edebiyata Meraklı Olmak.....	18

3.11. Neyi Ne zaman Yapacağını Bilmek	19
3.12. Atalarını Örnek Almak	20
3.13. Eşitlikten Yana Olmak.....	20
3.14. Duygularına Hâkim olmak	20
3.15. Mütevazı Olmak	21
4. DEVLET VE SİYASET ADAMI OLARAK ALAEDDİN KEYKUBAD	23
4.1. Otoriter Olmak.....	23
4.2. Sınır Güvenliğine Öncelik Vermek	24
4.3. İleri Görüşlü Olmak.....	25
4.4. Sabırlı Olmak.....	28
4.5. Halkla İç İç Olmak ve Onların Sorunlarıyla Yakından İlgilenmek	29
4.6. İhanete Tahammül Edememek	30
4.7. Barışçıl Siyaset Sahibi Olmak	30
4.8. Anadolu Merkezli Siyasi Politika İzlemek	31
4.9. Saygısızlığa Tahammül Etmemek	32
4.10. Devlet İşleriyle Yoğun Olarak İlgilenmek	32
4.11. Siyasi Ortama Göre Hareket Etmek	33
4.12. İttifaklara ve Dostluklara Önem Vermek	33
4.13. İskân Siyasetinde Başarılı Olmak.....	34
4.14. Siyasette Gösterişe Önem Vermek	35
4.15. Töreye Bağlı Olmak	36
4.16. Soğukkanlı Olmak	36

4.17. Meşveret Yolunu Açık Tutmak	37
4.18. Cihan Hâkimiyeti Anlayışına Sahip Olmak	38
4.19. Siyasette Bütünleştirici Olmak	38
4.20. Görev Dağıtımında Adil Olmak	39
5. ALAEDDİN KEYKUBAD’IN EKONOMİ POLİTİKASI	41
5.1. Ticaret İçin Stratejik Yerleri Ele Geçirmek.....	42
5.2. Ticari Anlaşmalar Yapmak.....	42
5.3. Ticari Çıkarlar Doğrultusunda Askeri Faaliyetlerde Bulunmak.....	43
5.4. Alt Yapıya Önem Vermek.....	44
5.5. Tarımı Geliştirmeye Çalışmak.....	44
6. ALAEDDİN KEYKUBAD’IN DİNİ, KÜLTÜREL VE TOPLUMSAL CEPHESİ.....	47
6.1. Dini Cephe.....	47
6.1.1. Dini Hükümleri Yerine Getirmek	47
6.1.2. Dini Hoşgörüye Sahip Olmak.....	48
6.1.3. Resmi Belgelere Kutsiyet Atfetmek	48
6.2. Kültürel Cephe.....	48
6.2.1. İlim ve İlim Adamlarıyla Yakından İlgilenmek.....	48
6.2.2. İmar Faaliyetlerine Önem Vermek	49
6.2.3. Şehirleşmeye Önem Vermek	50
6.3. Toplumsal Cephe.....	50
6.3.1. Toplumun Yaşam Şartlarını Geliştirmeye Çalışmak	50
6.3.2. Eğitime Önem Vermek	51

7. LİDERLİK VE KOMUTANLIK ÖZELLİKLERİ BAKIMINDAN ALAEDDİN KEYKUBAD	53
7.1. Taktik ve Stratejide Yetenekli Olmak	53
7.2. Liyakat Esaslı Tayinler Yapmak	54
7.3. Askeri Gücünü Göstermekten Çekinmemek	54
7.4. Gerçekçi Temellere Dayanan Bir Askeri Politika Takip Etmek	55
7.5. Olumsuz Gelişmeler Karşısında Pes Etmemek	55
7.6. Ordunun Niteliğine Önem Vermek	56
7.7. Şartlara Göre Etkili Nutuk Söylemek	57
7.8. Orduyu Motive Etmek	57
7.9. Savaş Türlerine Hakim Olmak	58
7.10. Başarıyı Ödüllendirmek	58
7.11. Donanmaya Önem Vermek	59
8. SONUÇ	61
KAYNAKLAR	63
ÖZGEÇMİŞ	69

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar

Açıklamalar

ÇEV

Çeviren

DTCF

Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi

HAZ

Hazırlayan

SBE

Sosyal Bilimler Enstitüsü

TTK

Türk Tarih Kurumu

1. GİRİŞ

Ortaçağ İslam tarihine bakıldığında zaman dört büyük Selçuklu sultanının isimleri ön plana çıkmaktadır. Bunlardan ilk ikisi Büyük Selçuklu hanedanından Alp Arslan (1063-1072) ve onun oğlu Melikşah (1072-1092) zamanında, Yakın Doğu dünyasında güçlü bir Türkmen egemenliğinin temelleri atılmıştır. Diğer Selçuklu sultanları II. Kılıç Arslan (1156-1192) ve I. Alâeddin Keykubat (1220-1237) zamanında ise Kutalmışoğlu Süleyman Şah'ın temellerini attığı Türkiye Selçuklu Devleti'nin egemenliği, Anadolu'nun büyük bir kısmı ile Karadeniz kıyılarına kadar yayılmıştır.

Bu dört büyük hükümdardan biri olan Alaeddin Keykubat, Türk tarihinin parlak dönemlerinden birinin baş mimarı oldu. Saltanatı boyunca birçok zafer kazanan Sultan Alaeddin, kazandığı bu zaferleri çeşitli alanlarda yaptığı yeniliklerle taçlandırdı. Anadolu onun zamanında dönemin en mamur bölgelerinden biri haline geldi. Halkın refah düzeyi yükseldi ve devlete son derece bağlıydı. Başarılarla dolu bir Saltanat hayatına sahip olan Alaeddin Keykubat'ın bu süre zarfındaki başlıca icraatları ise Anadolu'daki Türk hâkimiyetini tam anlamıyla tesis etmek, siyasi birliği sağlamak ve en önemlisi de Moğol İstilasına karşı Anadolu'nun müdafaası hususu olmuştur.

Bilindiği gibi Türkiye Selçuklu Devleti, Türkmen nüfusun Anadolu'ya ulaşmasının etkisi ve katkısıyla Kutalmışoğlu Süleyman Şah tarafından kuruldu. Süleyman Şah, Malazgirt zaferinin ardından Anadolu'nun fethiyle görevlendirilen Türk beylerinden olmamasına rağmen, Sultan Alp Arslan'ın ölümünü takiben daha aktif bir şekilde hareket etmeye başlamış ve İznik'i ele geçirip kendine payitaht yaparak devleti kurmuştu (1075). Bu dönemde Bizans'ın içinde bulunduğu sıkıntılı durum da Süleyman Şah'ın işini kolaylaştırmıştı. Zira 1078 yılında Bizans'ta baş gösteren taht kavgaları Süleyman Şah'a aradığı fırsatı verdi Bizanstaki taht kavgalarına müdahil olan Süleyman Şah, bölgede etkisini ve gücünü arttırdı. Bizansta baş gösteren bu sıkıntının etkisiyle Anadolu'da Bizans hâkimiyetinin azalmasını da fırsat bilen Süleyman Şah, buradaki hâkimiyet alanını genişletti.¹ 1086 yılındaki vefatına kadar geçen 11 yıllık süre zarfında güçlü bir devletin temellerini atan Süleyman Şah, Boğazlardan Suriye'ye kadar, uzunluğu bir ay genişliği on

¹ Turan, O. (2003), **Selçuklular Tarihi ve Türk İslam Medeniyeti**. Ankara, Ötüken Neşriyat, 280-282.

gün süren bir ülkeyi hâkimiyeti altına almıştı.²

Süleyman Şah, şark seferine çıkacağı zaman yerine vekil olarak Ebülkasım'ı bıraktı. Ebülkasım devleti koruduğu gibi, Boğazlara kadar da ilerledi. Bu sıralarda Melik Şah, Türkiye Selçuklularını otoritesi altına almak için İznik üzerine harekete geçti. Bu gelişme üzerine Ebülkasım ve Bizans İmparatoru Alexis, Melik Şah'a karşı ittifak yoluna gittiler. Ebülkasım, Melik Şah'ın üzerine giderken yerine kardeşi Ebü'l Gazi'yi bıraktı. Ancak kendisi yolda öldürüldü. Bir süre sonra da 1092'te Sultan Melik Şah vefat etti. Malik Şah'ın ölümüyle Büyük Selçuklularda başlayan taht kavgaları, onların Anadolu üzerinde etkilerini neredeyse yok etmişti. Ancak bu durum uzun sürmedi. Malik Şah'ın ölümünün akabinde hapis hayatlarına son verilen Süleyman Şah'ın oğulları Kılıç Arslan ve Kulan Arslan İznik'e geldiler ve Kılıç Arslan devletin başına geçti. Bu dönemde Marmara sahillerinde Bizans'a karşı başarılar kazanılırken, Çanakkale civarında faaliyet gösteren Çaka Beyliği de bertaraf edildi. Bu dönemin en önemli olayı şüphesiz Haçlı Seferleri idi. Daha 1089 yılında, Bizans imparatoru Aleksios, Anadolu'daki Türk ilerleyişine engel olamadığı için Papa II. Urbanus'tan yardım istemişti. Nitekim yaklaşık 6 yıl gibi bir süre zarfında Aleksios'un çağrısı karşılık buldu ve 1095 yılında Clermont Konsili'nde Papanın yaptığı çağrı ile Haçlı Seferleri fiili olarak başladı. İlk Haçlı ordusu Keşiş Pierre L'Ermite'nin liderlik ettiği disiplinsiz ve vasıfsız bir kitleydi. 1096 yılının son baharında Selçuklu sınırlarına gelen Haçlılar, civardaki arazilere saldırmaya başladı. Müslüman, Hristiyan ayrımı yapmadan önlerine çıkan herkesi katleden Haçlıların cesaretleri daha da arttı. Öyle ki başkent İznik'in yakınlarına kadar ilerlediler. Neticede Kılıç Arslan olaya el koydu ve 21 Ekim 1096 Drakon Savaşı ile ilk Haçlı grubu imha edildi. Kılıç Arslan, 1097 yılında Malatya'yı, yönetimden şikâyet eden Hristiyanların ve Süryanilerin yardımıyla şehri ele geçirmeye çabalarken Haçlıların İznik'i kuşattığı haberini aldı. Birinci Haçlı grubu karşısında elde edilen galibiyet, Kılıç Arslan'da biraz rehavete sebebiyet verse de Haçlıların İznik'i kuşatması üzerine durumun ciddiyetini anladı. Kılıç Arslan, çabalarına rağmen Haçlı kuşatmasını geçemedi ve şehir Haçlılara teslim oldu. Haçlıların İznik'i almasıyla Kılıç Arslan, başkenti Konya'ya taşındı.³ Çukurova'ya kadar ilerleyen Haçlılar, Kılıç Arslan, Danişmend ve Türk beyleri ile geçen mücadeleler sonunda ağır kayıplar vererek yollarına devam ettiler.

² Turan, 2003: 284.

³ Demirkent, I. (1996). **Türkiye Selçuklu Hükümdarı Sultan I. Kılıç Arslan**. Ankara, TTK Yayınları, 17-25.

İznik'in kaybedilmesi Türkler üzerinde kısa süreli bir yıkıma sebep olsa da kısa bir zaman zarfında toparlandılar. Bu toparlanmanın sonucunda 1100 yılında Bohemond önderliğindeki Haçlılar Malatya civarında yenilgiye uğradılar. Ardından gelen iki Haçlı ordusu Amasya ve Ereğli'de imha edildi. Kazanılan bu zafer gerek Kılıç Arslan üzerinde gerekse Selçuklu Türkleri üzerindeki maneviyatı arttırdı. Akabinde Bizans ile anlaşarak Şark vilayetleri fetihlerine girişen Kılıç Arslan'ın 1107 yılında vefat etmesi, Türkiye Selçuklularını bir buhran dönemine soktu. Devleti bu dönemde idare eden kişi Kılıç Arslan'ın oğullarından sultan Mesud idi.⁴ Sultan Mesud'un, Türkiye Selçuklularının başında olduğu dönem; Danişmendli Emîr Gazi'nin desteğinde ve himayesinde faaliyet gösterdiği dönem (1116-1134) Dânişmendli Melik Muhammed ile eşit ve müttefik hükümdar olarak faaliyette bulunduğu dönem (1134-1143) ve Sultan Mesud'un Anadolu politikasında hâkim ve belirleyici hükümdar olarak faaliyet gösterdiği dönem (1143-1155) olmak üzere üç kısma ayrılır. Himaye devri olarak da adlandırabileceğimiz birinci dönemde Mesud, kayınpederi Danişmendli Emir Gazi'nin bir nevi himayesinde faaliyetlerde bulundu. Bu dönemde Selçuklular hem Bizans'a hem de Danişmendlilere pek çok toprak kaybetti. 1119 yılında Denizli'yi, 1121 yılında da Uluborlu'yu Bizans'a kaptıran Sultan Mesud, Batı Anadolu topraklarından atıldı. Sakarya, Malatya, Ankara, Çankırı gibi şehirleri de Emir Gazi'nin almasıyla, Sultan Mesud'un saltanat sahası Konya ve civarıyla sınırlı kaldı. İkinci dönemde ise bağımsız hareket etmeye başlayan Sultan Mesud, Emir Gazinin oğlu Melik Muhammed ile eşit ve müttefik bir konumdaydı. Bu durum Melik Muhammed'in ölümüne kadar devam etti. Sultan Mesud'un tamamen bağımsız olduğu üçüncü dönemde, Melik Muhammed ölmüş ve Danişmendlilerde iktidar mücadeleleri başlamıştı.⁵ Bu dönem aynı zamanda Anadolu hâkimiyetinin Selçuklu tarafından yeniden tesis edilmesi anlamını taşıyordu. Bu sıralarda Bizans İmparatoru Manuel Komnenos, Türklerin Anadolu'daki hâkimiyetine son vermek için Konya üzerine yürümüş ancak bir sonuç alamamış ve Selçuklu ordusu karşısında geri çekilmek zorunda kalmıştı. Komnenos'un bu geri çekilmesinde İmamaeddin Zengi'nin 1144'te Urfa'yı almasıyla başlayan yeni bir Haçlı seferinin de etkisi vardı. Ancak bu Haçlı ordusu Eskişehir yakınlarında Selçuklu ordusu tarafından bozguna uğratıldı ve Haçlı ordusu dağıldı. Hem Bizans'ın hem de Haçlıların yenilgisi, Türkiye Selçuklularını bu kriz

⁴ Turan, 2003: 286-291.

⁵ Koca, S. (2016). "Türkiye Selçuklu Hükümdarlarının Temel ve Dış Politikaları ve Bu Politikalardan Güttükleri Amaçlar". *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, (5), 28-29.

döneminden çıkararak, siyasi ve askeri alanda bir ilerleme devrine sokmuştur.⁶

1155 yılında vefat eden Sultan Mesud'un devri, Bizans ve Haçlıları bertaraf ederek Anadolu'yu Selçuklular için güvenli bir vatan haline getirmesi bakımından önemlidir. Ayrıca Anadolu'nun Batı kaynaklarında "*Turkia*" adıyla anılması bakımından da büyük değer ve önem taşımaktadır. Adaletli ve hoşgörülü idaresiyle Bizans'ın zulmünden kaçan Rumların bile itaat ettiği Mesud'un saltanat döneminde Anadolu'daki ilk imar ve medeni faaliyetlerin de temelleri atılmış oldu. Sultan Mesud'un vefatının ardından veliaht olarak tayin ettiği Elbistan Meliki II. Kılıç Arslan aynı yıl Türkiye Selçuklu tahtına oturdu. Bu devir parlak bir dönem olsa da Kılıç Arslan, saltanatının ilk yıllarında kendisine karşı kurulan ittifaklar sebebiyle tehlike içinde geçirdi. Kardeşi Şahin-Şah'ın Yağı-basanla, Bizans İmparatoru Manuel'in Musul Atabegi Nureddin Mahmud Zengi ile yaptığı ittifaklar Sultan için büyük bir sorun teşkil ediyordu. Diğer taraftan da Kilikya Ermeni prensi II. Thoros, mevcut siyasi ortamdan faydalanarak Selçuklu topraklarına tacizlerde bulunuyordu. Ancak tüm bu ittifaklar ve Ermenilerin faaliyetleri, Kılıç Arslan'ın İmparator Manuel ile anlaşmasıyla bertaraf edildi ve Anadolu, Kılıç Arslan'ın idaresi altında toplandı.⁷ Danışmentlilerin ortadan kaldırıldığı bu dönemde Fırat Nehri ile Kelkit Suyu civarına kadar olan Orta Anadolu bölgesi Selçuklu hâkimiyeti altına alındı.⁸ Bu durumun Bizans'ta bir hoşnutsuzluk yaratması olası bir durumdu ve nitekim öyle de oldu. Manuel Anadolu'daki Türk varlığını sonlandırmak için hakarete geçse de 1176 Miryokefalon Savaşı'nda ağır bir yenilgi aldı. Bu zafer neticesinde Bizans, Malazgirt'in ardından ikinci büyük darbeyi almış oldu. Selçuklular, 1190 senesinde Selahaddin Eyyubi'nin Kudüs'ü almasıyla başlayan Haçlı seferinden de Kılıç Arslan'ın uzlaşmacı tavrı sonucunda bir zarar görmediler. Yaklaşık 20 yıl Selçuklu tahtında bulunan Kılıç Arslan, devleti on bir oğlu arasında paylaştırmış, Gıyaseddin Keyhüsrev'i kendisine veliaht tayin etmişti. Nihayetinde 1192 yılında vefat eden Kılıç Arslan'ın yerine veliaht Gıyaseddin Keyhüsrev geçmiş ancak taht mücadeleleri başlamıştı.⁹

II. Kılıç Arslan'nın veliaht tayin ettiği I. Gıyaseddin Keyhüsrev saltanat makamına otursa da, taht mücadeleleri devam etmiş ve sonucunda da Tokat meliki II. Süleyman Şah,

⁶ Turan, 2003: 286-291.

⁷ Turan, 2003: 292.

⁸ Yinanç, M.H. (1944), **Türkiye Tarihi Selçuklular Devri (Anadolu'nun Fethi)**. Cilt: I, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 3.

⁹ Şahin, M. (2014), "*Habibü's-Siyer'e Göre Türkiye Selçukluları*". **Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Dergisi**, (54), 28-29.

Keyhüsrev'in elinden tahtı almıştı. Başarılı bir saltanat hayatı geçiren Süleyman Şah, Bizans'ı vergiye bağladı. Selçuklu iç mücadelelerinden faydalanan Ermeni kralı II. Leon'u cezalandırdı. Gürcüler üzerine sefere giderken Sarıkamış civarında Gürcü ve Kıpçaklardan oluşan orduya karşı büyük zayıatlar verdi. 1204 senesinde intikam amacıyla Gürcüler üzerine gitmeyi düşünürken vefat etti. Yerine altı yaşındaki oğlu İzzeddin Kılıç Arslan tahta çıksa da, bazı devlet adamlarının da desteğiyle I. Gıyaseddin Keyhüsrev, Konya'ya gelerek ikinci kez saltanat makamına oturdu.¹⁰ 1204 Haçlı seferinde Latinlerin işgal etmesiyle oluşan siyasi ortamdan faydalanan Keyhüsrev, işgalin ardından İznik'te devlet kuran Laskarisle anlaştı ve Karadeniz yolu Selçuklulara açılmış oldu. Antalya'nın 1207 yılında üç günlük bir kuşatma sonunda fethedilmesiyle Selçuklular yeni bir liman kazandı. Buranın alınması aynı zamanda Selçukluların ilk defa denizcilik faaliyetlerine başlaması açısından da önem arz ediyordu. Bu gelişmenin akabinde de Antalya'da bir donanma kuruldu ve buranın idaresi Mübarizeddin Ertokuş'a verildi.¹¹ I. Gıyaseddin Keyhüsrev, 1210 yılında Bizans İmparatoru Teodor Laskaris ile Honas'ta yaptığı savaşta şehit düştü.¹² Yerine devlet yönetiminde etkili bazı emirlerin desteğini alan ve kardeşi Alaeddin Keykubad ile giriştiği saltanat mücadelesini kazanan I. İzzeddin Keykavus geçti. Babasının sürdürdüğü siyasete bağlı kalan Keykavus, 1214'te Sinop'u fethetti. Pek çok şehirden tüccar getiren ve bölgeye para akışı sağlayan İzzeddin Keykavus, Sinop'u önemli bir ithalat ve ihracat merkezi haline getirdi. Surlar inşa ettirerek şehrin güvenliğini arttırdı ve babasının Antalya'da yaptığı gibi Keykavus da Sinop'ta bir donanma kurdurttu. Alaeddin Keykubad ile giriştiği saltanat mücadelesini fırsat bilerek bazı Selçuklu kalelerini işgal eden Ermenilere karşı başarılar kazandı ve onları haraca bağladı. Eyyubiler arasındaa çıkan anlaşmazlıklardan faydalanan Keykavus, 1218'e Suriye taraflarında faaliyetlerde bulundu. İzzeddin Keykavus'un ölümünün ardından Türkdıye Selçuklularına altın çağını yaşatacak olan Alaeddin Keykubat saltanat makamının yolu açılmış oldu.¹³

Alaeddin Keykubad'ın, Türkiye Selçuklu oturmasının perde arkasında zorlu bir süreç vardır. Gıyaseddin Keyhüsrev vefat ettiği zaman geride tahta aday üç oğlu vardı. Bunlar İzzeddin Keykavus, Alaeddin Keykubad ve Celâleddin Keyferidün idi. Bu isimler arasında taht için en güçlü aday olan iki isim vardı; Malatya Meliki olan İzzeddin

¹⁰ Taneri, A. (1966), “*Müsameretü'l – Ahbar'ın Türkiye Selçukluları Devlet Teşkilatı Bakımından Değeri*”. **Tarih Araştırmaları Dergisi**, 4(6), 134.

¹¹ Cahen, C. (2000). *Osmanlılardan Önce Anadolu* (Çev. E. Üyepazarcı), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 67-68.

¹² Maarif Vekâleti. (1931). **Tarih II – Orta Zamanlar**. İstanbul: Devlet Matbaası, 265

¹³ Turan, 2003: 294.

Keykavus ve Tokat Meliki olan Alaeddin Keykubad. Sultan Gıyaseddin'in 1210 yılında ölümünün ardından bu iki kardeş arasında bir seçim yapılması gerekiyordu. Türkiye Selçuklularının bu döneminde devlet adamları oldukça etkin ve güçlü bir pozisyonda bulunuyorlardı. Nitekim onlar bu güçlerini yeni sultanı belirlemek için kullandılar ve kendi aralarında yaptıkları müzakereler sonucunda Türkiye Selçuklu tahtına İzzeddin Keykavus'un çıkmasına karar verdiler. Bu kararın bir sonucu olarak da, devlet erkânından birini Malatya'ya göndererek İzzeddin Keykavus'a, babasının vefat haberini bildirdikten sonra, onu payitahta çağırarak Selçuklu tahtına çıkmak için davet ettiler. Her ne kadar babasının ölümü onu üzse de saltanat makamına çıkacağı için sevinçli ve gururlu olan İzzeddin Keykavus, Kayseri'ye doğru hareket etti. Saltanat makamına oturmak için başkent Konya'ya hareket edilmesi planlandığı zaman ise kardeşinin faaliyetlerinden haberdar oldu.¹⁴

İzzeddin Keykavus cephesinde bu gelişmeler yaşanırken, Tokat Meliki Alaeddin Keykubad da babasının ölüm haberini ve kardeşinin saltanat makamına oturacağı bilgisini almıştı. Bunun üzerine harekete geçmeye karar veren Alaeddin Keykubad, amcası olan Erzurum Meliki Mugisüddin Tuğrulşah'ı ve Ermeni kralı Leon'u kardeşiyle gireceği saltanat mücadelesinde kendisinin yanında görmek istediğini belirtti. Her ikisi de bu teklifi kabul etti ve asker toplamaya başladılar. Bu iki desteği yanına alan Keykubad, bazı devlet adamlarını da kendi yanına çekmişti. Bu gelişmelerin akabinde müttefikleriyle birlikte Kayseri'ye hareket ederek kardeşini muhasara altına aldı. Ancak kardeşine karşı kurmuş olduğu bu birlik, Celaleddin Kayzer'in çabasıyla çatırdamaya başladı. Önce Ermeni kralı Leon, ardından da amcası Tuğrulşah birlikleri alarak Kayseri'den ayrılmaya başladılar. Bu gelişmeler karşısında zor durumda kalan Alaeddin Keykubad, maiyetindekilerle beraber Ankara istikametinde kaçmaya başladı.

İzzeddin Keykavus amacına ulaşmış olmasına rağmen tam anlamıyla rahatlamış değildi. Zira Ankara'da toparlanmaya çalışıyordu. Alaeddin Keykubad, şehir halkına paralar dağıtarak onları kendine bağlamaya çalıştı. Kardeşiyle girişeceği mücadelenin kaçınılmaz olduğunu bilen Alaeddin Keykubad, civardaki bağ ve bahçelerin uğrayacağı zararı halkın şikayetlerini de dikkate alarak peşinen ödedi.¹⁵ Sultan Keykavus ise, kardeşinin varlığının kendisi için büyük bir tehdit olduğunun bilincindeydi. Bu sebeple

¹⁴ Turan, O. (1971). **Selçuklular Zamanında Türkiye (Siyasi Tarih Alp Arslan'dan Osman Gazi'ye (1071-1318))**. İstanbul: Turan Neşriyat Yurdu, 294.

¹⁵ Turan, 1971: 295.

kardeşi üzerine sefer yapmaya karar verdi ve Ankara'ya hareket ederek kardeşini kuşattı. Bu durumu haber alan Alaeddin Keykubad'ın yardım arayışları sonuçsuz kaldı. Çünkü kardeşi Keykavus, etrafını kuşatmıştı ve beklediği yardımın gelmesi pek mümkün görünmüyordu. Üstelik kalede açlık, susuzluk gibi sıkıntılar da baş göstermeye başlamıştı. Yaşanan bu gelişmeler karşısında halkının daha fazla zarar görmesini istemeyen Alaeddin Keykubad, kardeşine halka ve adamlarına zarar gelmemesi şartıyla teslim oldu.¹⁶ Bunun sonucunda o hapis hayatına adım atarken, kardeşi İzzeddin Keykavus da tahtın yegâne hâkimi olmuş ve Selçuklu sultanı olarak faaliyetlerine başlama fırsatını yakalamıştı.

Kardeşiyle girdiği saltanat mücadelesini kaybeden Alaeddin Keykubad yaklaşık 9 yıl kadar hapis hayatı yaşadı. Bu süre zarfında Minşar ve Gezenpirt kalelerinde tutsak olan Alaeddin Keykubad için kutlu haber 1119 yılı sonlarında gelecekti. Zira kardeşi İzzeddin Keykavus bu tarihte vefat etmiş ve devlet adamları arasında uzun süren görüşmeler sonucunda da kendisinin Selçuklu tahtına çıkması uygun bulunmuştu. Bu görüşmelerde Alaeddin Keykubad'dan yana tutum sergileyenlerin başında Seyfeddin Ayaba geliyordu. Devlet adamları arasında oldukça güçlü bir konumda olan Seyfeddin Ayaba'nın fikirleri daima dikkate alınırdı. Ayaba, Alaeddin Keykubad hapis hayatına adım atarken onun yanında olan ve onu hapse götüren kişiydi. Bu sebeple bazı şüpheleri vardı ve Alaeddin Keykubad'ın kendine karşı olması muhtemel tutumundan çekiniyordu. Bu durumu lehine çevirmek için de kutlu haberi Alaeddin Keykubad'a kendinin vermesi gerektiğini düşünüyordu ve nitekim öyle de oldu. Seyfeddin Ayaba, İzzeddin Keykavus'un ölüm ve Alaeddin Keykubad'ın saltanat makamına davet haberini vermek için yola çıkmış ve bu haber karşılığında da Alaeddin Keykubad'dan aman-name almıştı.¹⁷ Burada şu hususu belirtmek gerekir. Seyfeddin Ayaba, bu haberi vermek için yola çıktığında rahat değildi ve akıbetinin ne olacağını kestiremiyordu. Aynı şekilde hapis tutulduğu kaleden Selçuklu atlılarını gören Alaeddin Keykubad da ölüm fermanının imzalandığını düşünüyordu. Ancak bu olay iki taraf içinde olumlu neticelendi. Zira Alaeddin Keykubad, gelenlerin onu öldürmeye değil kendisine saltanat yüzüğünü getirdiğini görünce büyük bir mutluluk duymuş, Seyfeddin Ayaba da sultanın bu olumlu havasından faydalanarak geleceğini bir süre için de olsa garanti altına almıştı.

Alaeddin Keykubad'ın saltanat makamına oturacağı netleşince, bölgedeki kadılar,

¹⁶ İbni Bibi, (1941). *Anadolu Selçuklu Devleti Tarihi*. (çev. M.Nuri Gençosman), Ankara: Uzluk Basımevi, 57.

¹⁷ Hacıgökmen, M.N. (2011). "I. Alaeddin Keykubad Dönemi Emirlerinden atabey Bedreddin Gühertaş (Gevhertaş) (D. -Ö. 1262)". *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 30(50). 122-123.

imamlar ve büyük küçük ayrımı olmaksızın nüfuz sahibi pek çok kişi sultanın huzuruna çağrıldılar. Burada bulunanlar Sultan Alaeddin'in elini öperek ona bağlılık yemini ettiler. Ardından hep birlikte namaza gittiler ve herkes kesin bir şekilde Sultan Alaeddin'e bağlı olacaklarına dair yemin ettiler. Daha sonra İzzeddin Keykavus'un vefatı sebebiyle üç günlük yas ilan edildi. Alaeddin Keykubad beyaz bir atlas giyerek, devlet adamları ise külahlarını ters çevirerek ve elbiselerinin üstünü beyaz örtüyle örterek yas ve matem havasına büründüler.¹⁸ Dördüncü gün yas havası tamamen dağıldı ve Alaeddin Keykubad saltanat makamına kurulmak için başkent Konya'ya hareket etmeye karar verdi. Bunun üzerine saltanat alayı toparlandı ve Sivas'tan yola çıkarak Konya'ya doğru harekete başladı. Konya'ya hareketi boyunca pek çok yerden geçen bu büyük kabile gittiği her yerde coşkuyla karşılandı. Aksaray, Kayseri gibi önemli şehirlerin nüfuzlu kimseleri ve halkı Sultan Alaeddin'i karşılamak için yollara düştüler.¹⁹ Böylesine coşkulu kalabalıkların arasından geçen Sultan Alaeddin nihayet başken Konya'ya vardı ve saltanat makamına oturdu. Burada da bir süre eğlence meclisleri kurularak kutlamalara devam edildi.

Bütün İslam devletlerinde yeni bir sultan başa geldiği zaman Halifeye elçi göndererek ona bağlılıklarını bildirir ve hâkimiyet menşuru isterlerdi. Halifeler de hükümdarlara menşur gönderir ve unvan verirlerdi. Alaeddin Keykubad'ın Selçuklu tahtına çıkması adet olunduğu üzere Halife Nasır Li-Dinillah'a bildirilmiştir. Halife de dönemin ünlü ulemalarından Şehabettin Ömer Sühreverdi'yi pek çok hediye ve taç ile birlikte elçi olarak Alaeddin Keykubad'a gönderdi. Böylece sultan Alaeddin'in saltanatı Halife tarafından da meşrulaştırılmış oldu.²⁰

Başken Konya'daki eğlenceler bir süre daha devam ederken Alaeddin Keykubad, artık eğlence zamanının bittiğini ve cenk zamanının geldiğini ifade etmiş; şahsı, Türkiye Selçukluları ve Türk tarihi için altın dönemlerden birinin temellerini atmak için işe koyulmuştur.

¹⁸ İbni Bibi, 1941: 233.

¹⁹ Yinanç, M.H. (2014). *Türkiye Tarihi Selçuklular Devri*. (Haz. Refet Yinanç), Cilt: II, Ankara: T.T.K. Yayınları, 47.

²⁰ Turan, 1971: 330.

2. ALAEDDİN KEYKUBAD’IN ÇOCUKLUK VE MELİKLİK DÖNEMİ

2.1. Çocukluk Dönemi

Türkiye Selçuklu Devleti’ne en kudretli dönemini yaşatan ve döneminin en kudretli sultanlarından olan Alaeddin Keykubad, Gıyaseddin Keyhüsrev’in ortanca oğlu olarak tahmini 1190 yılı civarında doğmuştur.²¹ Ancak bu tarih kesinlik taşımamaktadır. Bununla birlikte kaynakların büyük çoğunluğunda Sultan Alaeddin’in 48 yaşlarında öldüğü ifade edilmektedir. Buna ilaveten sultanın 1237 yılında öldüğü kesindir. Alaeddin Keykubad’ın yaklaşık 18 yıl Selçuklu tahtında kaldığı da göz önüne alındığı zaman, ufak bir matematik hesabıyla doğum tarihi aşağı yukarı ifade ettiğimiz tarihe denk gelmektedir.

Tam künyesi I. Alaeddin Keykubad b. Gıyaseddin Keyhüsrev b. Kılıç Arslan b. Mesud b. Kılıç Arslan b. Süleyman Şah b. Kutalmış b. Arslan Yabgu b. Selçuk b. Dukak olan Alaeddin Keykubad’ın gerek çocukluğu gerekse annesi hakkında kaynaklarda fazla bir bilgi yer almamaktadır. Babası I. Gıyaseddin Keyhüsrev ilk saltanatında (1192-1197) tahtı kardeşi Rükneddin Süleyman Şah’a bırakıp başkent Konya’yı terk ettiği zaman Alaeddin Keykubad küçük yaşta idi. Zira gerek Alaeddin Keykubad gerekse kardeşi İzzettin Keykavus, babalarının bu kaçıışı sırasında ondan ayrı düşmüşlerdi.²² Ancak Akşehir yolundan şarka doğru hareket eden Gıyaseddin Keyhüsrev, oğulları İzzeddin Keykavus ve Alaeddin Keykubad’a kavuştu. Oğulları ve maiyetiyle birlikte Ermeni kralı Leon’un topraklarına gelen I. Gıyaseddin Keyhüsrev burada çok iyi şekilde karşılandı. Ardından Malatya’ya oradan da Halep’e giden I. Gıyaseddin, Halepte Eyyubilerden bir fayda göremeyeceğini anladığı için İstanbul’a gitmeye karar verdi. Diyarbakır ve Ahlat yolu ile Karanediz’e çıkan I. Gıyaseddin Keyhüsrev, burada Karadeniz ahalisi tarafından (Canik) misafir edildikten sonar İstanbul’a doğru yola çıktı. İmparator Alexis tarafından dosthane bir karşılama gören I. Gıyaseddin, 1204 yılında Latinlerin İstanbul’u işgaline kadar burada kaldı. İstanbul’da Mavrozemes’in kızı ile evlenen sabık sultan, Latinlerin işgali sırasında

²¹ Uyumaz, E. (2001). “*Anadolu Selçuklu Sultanı I. Alaeddin Keykubad Dönemine (1220-1237) Bir Bakış*”. *Cogito*, (29), 121.

²² İbni Bibi, 1941: 25-26.

da kayınpederinin yanına sığındı.²³ Bu yoğun ve yorucu gurbet hayatı esnasında I. Gıyaseddin Keyhüsrev, kaçıışı sırasında Lâdik'te konakladığında burada bulunan halk gerek sultana gerekse maiyetine kötü muamele etmişti. Bu durumda oldukça üzülen Gıyaseddin, Larende'ye hareket etti ve bu esnada da kardeşi Rükneddin Süleyman Şah'a sitem dolu bir mektup gönderdi.²⁴ Mektupta şu ifadeler yer alıyordu: “ *Her ne kadar yanlış bir yerden fetva alarak doğruluk ve iyilik yolunu kapamış, tek başına saltanat sürme arzusu kalbini taşlaştırmış, kardeşlik ve akrabalık haklarını rafa kaldırmışsa da onun şerefli vicdanı her zaman böyle kötü olamaz. Oğullarımın babasız kalmasına nasıl dayanacak ve köle bir halkın böyle çirkin bir davranışta bulunmasına nasıl seyirci kalacak.*” Mektubu alan Rükneddin Süleyman Şah, bu durum karşısında öfkeleni ve gerek bu çirkin davranışları yapanların bulunup cezalandırılması gerekse şehzadelerin bulunup korunması ve kollanmasını emretti. Sultanın emriyle Melik Alaeddin Keykubad ve Melik İzzeddin Keykavus Konya'ya getirildi. Rükneddin Süleyman Şah onları yanına çağırarak her ikisine de sevgi ve şefkat göstererek onları yanaklarından öperek ve birini sağ diğerini de sol dizine oturttu.²⁵ İbni Bibi'nin verdiği bu bilgilerden yola çıkarak Alaeddin Keykubad'ın 1197 yılında henüz kucağa oturtulabilecek kadar küçük yaşta olduğu anlaşılmaktadır. Yine İbni Bibi'nin naklettiği bilgiye göre, Sultan Alaeddin devlet adamlarını bertaraf edince Çasnıgir Seyfettin Ayaba Sultan Keykubat için: “ *Birlikte gurbette olduğumuz zaman seni ve kardeşini omzumda ve kucağımda taşıdım, yetiştirdim.*”²⁶ demiştir. Onun bu sözleri Alaeddin Keykubad'ın 1197-1205 yıllarında henüz kucakta oturtulacak ve omuzlarda taşınabilecek kadar küçük olduğunun bir göstergesidir.

Alaeddin Keykubad'ın çocukluğu zamanında nasıl bir eğitim aldığı da net değildir. Devrin kaynaklarında bu konu hakkındaki bilgi oldukça sınırlı kalmıştır. Ama şurasını net bir şekilde biliyoruz ki, Gıyaseddin Keyhüsrev, çocuklarıyla ilgilenmesi için Seyfettin Ayaba'yı tayin etmişti. Bu sebeple gerek Alaeddin Keykubad'ın gerekse İzzeddin Keykavus'un ilk eğitimlerini Seyfettin Ayaba'dan aldığı bir gerçektir. Bir rivayete göre de Keykubad devri saray nazırlarından olan Bedreddin Gevhertaş onun lalası idi.²⁷ İbni Bibi Alaeddin Keykubad için “ *Mimarlık, kuyumculuk, bıçakçılık, bakırcılık, ressamlık ve*

²³ Turan, 1971: 238-273

²⁴ Burgu, Y.S, (2011), **Anadolu Selçukluları - Alaeddin Keykubad ve Zamanı**. İstanbul: Selenge Yayınları, 81-82.

²⁵ İbni Bibi, (2014). *El Evamirü'l-Ala'iyye Fi'l-Umuri'l-Alaiyye*. (Çev. Mürsel Öztürk), Ankara: TTK Yayınları, 65-66.

²⁶ İbni Bibi, 2014: 290.

²⁷ Turan. 1971: 325.

sarraçlıkta son derece hüneri vardı” demektedir.²⁸ Zira Sultan Alaeddin, Konya ve Sivas şehirlerinde yapılması planlanan surların projeleriyle yakından ilgilenmiş, hatta bir kısmını bizzat kendi çizmiş, bir kısmında da düzenlemeler yapmıştır. Bu durum onun mimari alandaki yeteneğinin somut bir örneğidir. Yine o, Türkçe ve Farsçayı bildiği gibi, İstanbul’da geçirdiği zamanlarından dolayı da Rumcaya hâkimdir.

2.2. Meliklik Dönemi

I. Gıyaseddin Keyhüsrev ve çocuklarının gurbet hayatları devam ederken, Rükneddin Süleyman Şah Gürcistan seferini sonrasında hastalanmış ve vefat etmiş, yerine oğlu III. Kılıç Arslan Selçuklu tahtına geçmişti. Ancak bu durum bazı devlet adamlarını yeni sultanın yaşının küçük olmasından dolayı memnun etmemişti. Danışmendli Nizameddin Yağubasan’ın oğullarından Muzaffereddin Mahmud, Zaireddin İli, Beddettin Yusuf, Türkiye Selçukluları Antalya valisi Mübarizeddin Er-Tokuş ve bazı uç beyleri ile anlaşarak Hacib Zekeriya aracılığıyla I. Gıyaseddin Keyhüsrev’i Konya’ya davet ettiler.²⁹ Bu haberi alan Gıyaseddin, Çocukları ve maiyetiyle beraber İstanbul’dan yola çıkarak başkente doğru hareket etti. Konya’yı kuşatan Gıyaseddin, yeğeni III. Kılıç Arslan’ı tahttan indirerek ikinci kez Selçuklu tahtına çıktı. Daha sonra oğullarından Melik İzzeddin’i Malatya’ya, Melik Alaeddin’i de bütün Danışmend ili ile birlikte Tokat’a gönderdi ve Alaeddin yaklaşık 7 yıl boyunca burada kaldı.³⁰

Alaeddin Keykubad’ın tıpkı çocukluğu hakkında olduğu gibi meliklik dönemi hakkında da kaynaklarda fazla bir bilgi mevcut değildir. Alaeddin Keykubad, melikliği döneminde üç adet para bastırmıştır.³¹ Bastırdığı ilk paranın yeri ve tarihi belli değildir. Ancak paranın üzerinde “*el-Melikü’l-Mansur Keykubad b. Keyhüsrev Nasıru Emirü’l-Mü’minin*” ifadesi yer almaktadır. Bastırdığı ikinci para gümüştür ve Hicri 608 yılında Tokat’ta kesilmiştir. Bu paranın üzerinde de “*el-Melikü’l-Mansur Alaüddeve ve’d-din Ebu’l-Muzaffer Keykubad b. Keyhüsrev Nasıru Emirü’l-Mü’minin*” ifadesi vardır. Hicri 609 tarihli olan ve Tokat’ta diğer gümüş paranın üzerinde de tıpkı ikinci parada olduğu gibi “*el-Melikü’l-Mansur Alaüddeve ve’d-din Ebu’l-Muzaffer Keykubad b. Keyhüsrev*

²⁸ Uyumaz, E. (2003). **Sultan Alaeddin Keykubad Devri Türkiye Selçuklu Devleti Siyasi Tarihi (1220-1237)**. Ankara: TTK Yayınları, 12.

²⁹ İbni Bibi, 2014: 107.

³⁰ Turan, O. (2014). **Selçuklu Tarihi Araştırmaları**. Ankara TTK Yayınları, 227.

³¹ Burgu, 2011: 91-92.

Nasıru Emirü'l-Mü'minin” ifadesi yer alır.³² Alaeddin Keykubad’ın meliklik dönemiyle ilgili bilgiler maalesef bunlarla sınırlı kalmıştır.

³² Uyumaz, 2003: 13-14.

3. ALAEDDİN KEYKUBAD’IN KARAKTERİ

İzzeddin Kaykavus’un ölümünden sonra, Selçuklu tahtına geçecek kişi tıpkı Keykavus’ta olduğu gibi devlet adamları tarafından belirlenmişti. Bu kişi Anadolu Selçuklu Devleti’ne en parlak dönemini yaşatacak olan Sultan Alaeddin Keykubad idi. Aslında tahta geçmesi istenilen kişiler arasında belki de adı en son zikredilen kişiydi Alaeddin Keykubad. Zira devlet adamlarının büyük çoğunluğu Keykubad’ı kindar, kıskanç ve haşin biri olarak tanımlıyorlar ve bu yüzden de onun tahta çıkmasına pek sıcak bakmıyorlardı. Ancak sayıca azınlıkta kalan fakat otorite ve saygınlıkta diğerlerinden oldukça üstün bir konuma sahip olan Emir Mübarizeddin Bahremşah ve Meliku’l-Umera Emir Seyfettin Ayaba ise merhum sultan İzzeddin Kaykavus’un ortanca kardeşi olan Alaeddin Keykubad lehinde görüşlerini beyan ettiler. Bu devlet adamları şu ifadelerde Melik Alaeddin’in, tahta çıkmasının haklılığını bildirdiler: *“Onun alınında tacın ve mührün sahipliği okunmakta, büyüklüğü her hareketinde ortaya çıkmaktadır. Ondan başkasını aramak boşunadır.”*³³ Yine İbni Bibi’nin Alaeddin Keykubad hakkında söylediği övgü dolu sözler de, onun değerini yansıtmaları bakımından önemlidir. İbni Bibi’ye göre; İslamiyet bayrağı ilk yükseldiği zamandan son günlerine kadar hükümdarlıkta *“Selçuk oğlu İsrail oğlu Kutalmış oğlu Kılıç Arslan oğlu Mesud oğlu Kılıç Arslan II. Oğlu Keyhüsrev oğlu’ Alaeddin Keykubad gibi bir padişah üzerine gölge salmamış; o Müslümanlık sancağı, bizim diyanet ve ahlakımızı düzelten, bilgimizi genişleten, servetimizi arttıran, kıymetimizi yükselten, mukavemetimizi kuvvetlendiren, şerefimizi yücelten, hazırlıklarımızı tamamlayan, mülk ve hâkimiyetimizi yüksek mevkilere çıkararak kılıç ve mızrağımızı keskinleştiren, Müslümanlığı koruyarak imansızlığı mahvetmek suretiyle bize şerefli bir miras kazandıran bu padişah gibi bir sultan görmemişti.”*³⁴

3.1. Maharet Sahibi Olmak

Sultan Alaeddin, pek çok alanda maharet sahibi bir kişiliğe sahipti. O, iyi bir devlet ve siyaset adamı olmasının yanı sıra, çeşitli sporlarda, zanaatkârlıkta maharet sahibiydi. Tavla ve satrancı iyi oynayan, ciritte ve ok atmada rakiplerine üstünlük kuran biriydi. Yine mimarlık, kuyumculuk, dericilik, bıçak yapma ve bakırcılık alanlarına da ilgi

³³ İbni Bibi, 2014: 227.

³⁴ İbni Bibi, 1941: 90.

duyan ve bu alanlara yeteneği olan bir şahsiyetti. Özellikle mücevherler hakkındaki bilgileri, dönemin pek çok mücevhercisini kendisine hayran bırakırdı. Yine bir dirhem in ayarı hakkındaki değeri bizzat Sultan Alaeddin'in kendisi belirler ve bu duruma kimse itiraz etmezdi.³⁵

3.2. Merhametli Olmak

Alaeddin Keykubad, merhamet sahibiydi ve çevresindeki üzücü gelişmeler karşısında duygusal davranan biriydi. Durumu kötü olanlara yardım etmeyi sever ve ihtiyacı olan herkese yardım elini uzatırdı. Büyük devlet adamlarının Kayseri'de tutuklanarak bertaraf edilmesinden sonra sultan otoritesini tam anlamıyla sağlamıştı ama yaşanan bu gelişmeler onda şüpheli bir yönün doğmasına sebebiyet vermişti. Zira saltanatına tehdit oluşturan devlet adamlarını bertaraf ettikten sonra Kayseri'de Meşhed meydanında gezinirken Emir Kemaleddin Kamyar, Zaireddin Mansur ve Mah-i Horasan oğlu Şemseddin'i gizli olarak konuşurlarken gördü. Bu duruma oldukça sinirlenen Sultan Alaeddin, yaşananlardan ders almadıklarını söyleyerek, bu kişileri cezalandırarak mallarına el koydurttu. İlerleyen günlerde Sultan, Alaiye'de yaptırdığı av evine gitmeye karar verdi ve onun kfilesinde Kemalettin Kamyar da vardı. Dönüş yolunda Kamyar'ın atı tökezleyip düştü ve Kamyar atının eyerini alarak evinin yolunu tuttu. Sultan düşen atı görünce onun sahibini sordu. Sultanın has adamlarından Şeş Telak-i Ahlati'nin oğlu Nureddin atın sahibinin Kemalettin Kamyar olduğunu söyledi. Bu duruma oldukça üzülen Sultan Alaeddin, atından inerek onu yanına çağırdı ve gönlünü alarak ona özel bir hil'at ve köle, para, binek hayvanı gibi pek çok hediye vererek ona saygı gösterilmesini emretti. Bu olayların akabinde Kemalettin Kamyar tekrar eski günlerine dönü ve pek çok önemli vazifede görev aldı.³⁶

3.3. Affedici Olmak

Yapılan hataların farkına varılmasını önemli bir erdem olarak kabul eden Alaeddin Keykubad, bu doğrultuda da hataların affedilmesi hususunda son derece anlayışlı bir tutum sergilerdi. Bey mütevazı ve alçak gönüllü olmalı, suçlu kimselerin de suçunu affetmelidir. Bey mütevazı ve alçak gönüllü olmalıdır; eğer böyle değil ise, sen

³⁵ İbni Bibi, 2014: 252.

³⁶ İbni Bibi, 2014: 203-204.

ondan elini çek.³⁷ Diyarbakır Artuklu hükümdarı Melik Mesud, Selçuklu tabiiyeti altındayken Mısır Eyyubi Hükümdarı Melik Kamil'e tabii olmuş ve onun adına para bastırmıştı. Ayrıca Celaleddin Harezmşah ile de bir ittifak kurmuştu.³⁸ Bu gelişmeler Sultan Alaeddin tarafından işitilince hemen harekete geçildi. Nihayetinde Diyarbakır kuşatıldı. Mesud'un Melik Eşref'ten aldığı destek de sonuçsuz kalınca, o artık Sultan Alaeddin'in hoşgörüsüne ve anlayışına sığındı. Elçi göndererek pişman olduğunu söyledi ve af diledi. Sultan Alaeddin de; *"Bizim tarafımızdan size bir ziyan erişmişse bu mahza Melik Mesud'un cehalet ve hatalarından ileri gelmektedir. Mademki bugün öziir dilemeye yanaşmıştır, biz de af yolunu tutuyoruz. Onun kusur be hatalarından vaz geçiyoruz. Eğer bir daha itaatsizlikle bize kafa tutar ve iman toprağına nankörlük tohumu ekerse, layık olduğu cezayı bu suretle, belki de daha fena şekilde görecektir. Sonunda en şiddetli azabımıza ve en fena kahrımıza uğrayacaktır"*³⁹ diyerek onu affetmiş ama uyardı ve ihmal etmemiştir.

3.4. Adaletli Olmak

Saltanat makamına gelerek haksızlığa uğradığını söyleyen kim olursa olsun, din, mezhep, ırk ayrımı gözetmeksizin onların mağduriyetlerini gidermeye gayret gösteren Alaeddin Keykubad, adaletin gücüne inanan, adil bir hükümdardı. Erzincan Meliki Fahreddin Behramşah ölünce yerine oğlu Alaeddin Davudşah geçti. Davudşah, genç olmasının verdiği tecrübesizlik ve tezcanlılık sebebiyle pek çok hata yaptı. Zevke, eğlenceye dalarak devlet işlerini ihmal ettiği gibi tecrübeli devlet adamlarının kendisine verdiği nasihatleri de göz ardı ederek keyfi davranışlarda bulundu. Onun bu durumundan en çok etkilenen kesim devlet adamlarıydı. Zira devlet adamlarının bir kısmı öldürülmüş bir kısmı da hapse atılarak bütün servetlerine el konulmuştu. Bu gelişmelerin bir neticesi olarak, Alaeddin Davudşah'ın yönetiminden rahatsız olan ve ölüm korkusu taşıyan bazı devlet adamları yurtlarını terk ederek Alaeddin Keykubad'ın huzuruna geldiler. Burada Davudşah'ı şikâyet ederek ondan yardım istediler. Nihayetinde kapısına gelen hiç kimseyi geri çevirmeyen Sultan Alaeddin, şikâyetçileri oldukça güzel bir şekilde ağırladı ve onların kendinden beklediği şekilde Melik Alaeddin'e bir mektup yazarak yaptığı yanlışları telafi etmesini ve hapse attırdığı emirleri serbest bırakmasını, aksi takdirde gerekenin

³⁷ Yusuf Has Hacıp, (1988). *Kutadgu Bilig*. (çev. R.Rahmeti Arat). Ankara: T.T.K. Yayınları, 159.

³⁸ Merçil, E, (2000). **Müslüman-Türk Devletleri Tarihi**. Ankara: T.T.K. Yayınları, 142.

³⁹ İbni Bibi, 1941: 111-114.

yapılacağını ifade etti. Nitekim Melik Alaeddin, sultanın bu tutumu karşısında geri adım atmış ve hapiste olan emirleri serbest bırakmıştır. Özgülüğüne kavuşan bu emirler Alaeddin Keykubad'ın cömertliğinden nasiplerini aldılar ve emirlerin her birine birçok tımar tahsis edildi.⁴⁰

3.5. Kararlarında Esnek Olmak

Otoritesine büyük önem vermesine rağmen aldığı kararlarda katı bir tutum sergilemiyordu. Kararının yanlış olduğunu anladığı veya güvendiği birileri tarafından bu kararın sakıncaları kendisine açıklandığı zaman süratle bu kararından vazgeçerdi. Sultan Alaeddin, saltanatını sonlandırma planları içinde olan devlet adamlarını bertaraf ettikten sonra, bu devlet adamlarının gerek akrabalarının gerekse geriye kalan adamlarının idam edilmesini ve mallarına el konulmasını istedi. Bu haber sultanın yakın adamlarından emir Kommenos'un kulağına geldi ve Kommenos sultanla görüşmek istedi. Zira Alaeddin Keykubad'ın bu kararından sonra Kommenos'un adamları, köleleri ve maiyeti korkuya kapılmıştı. Bertaraf edilen emirlerin maiyetinin başına gelmesi muhtemel olaylara kendilerinin de maruz kalacağı endişesini taşıyorlardı ve bu durumu da Emir Kommenos'a söylemişlerdi.⁴¹ Sultanın huzuruna gelen Kommenos bu yaşananları huzurda ifade edince sultan sebebini sordu. Emir Kommenos, *“Eğer senin de yarın idamını icap ettirecek bir günahın olursa biz de aynı akıbete uğrayacağız, en iyisi böyle bir felaketle karşılaşmadan önce başımızın çaresine bakalım dediler.”* Dedi. Sultan bunu duyunca ona hak verdi ve derhal daha önce verdiği kararın iptal olduğunu ifade etti ve Emir Kommenos'a aman mendilini verdi.⁴²

3.6. Detaylara Önem Vermek

Ayrıntılara büyük önem veren Alaeddin Keykubad, olası yanlış anlaşılmanın önüne geçmek için çaba sarf ederdi. Alaiye'nin alınmasının ardından Sultan Kayseri'ye dönüyordu ve bu esnada Halife tarafından Muhiddin bin el-Cevzi'nin elçi olarak geldiği haberini aldı. Elçinin en iyi şekilde karşılanması ve ağırlanması için gerekli hazırlıkları yaptıran Sultan Alaeddin, uygun bir zamanda elçiyle görüşmüştü. Elçinin gelmesinin perde

⁴⁰ İbni Bibi, 1941: 131-132.

⁴¹ Burgu, 2011: 121.

⁴² Uyumaz, 2003: 30.

arkasında Halifenin taşıdığı Moğol korkusu yatıyordu. Zira Moğollar Harezmşahları yendikten sonra Irak yönünde hareketlerine devam etmişti ve bu durum Halife'yi endişelendiriyordu. Bunun bir sonucu olarak ta Halife, diğer İslam hükümdarlarından olduğu gibi Sultan Alaeddin Keykubad 'tan da 2000 askerle olası Moğol tehdidine karşı kendisine yardım etmesini istemiş ve Sultan, Halife'nin bu isteğini memnuniyetle karşılamıştır. Ancak Alaeddin Keykubad ilk aşamada askeri seçeneği göz ardı etmek gerektiğini ve diplomasi yolunun kullanılmasının daha iyi olacağını savunuyordu. Zira Moğolların yeni kurulmuş ve yeni başarılarla aç bir devlet olduğunu, ordularının güçlü ve kalabalık olduğunu biliyordu. Ancak Halife ve onun elçisi üzerinde yanlış bir izlenim bırakmamak için, Halife'ye karşı acz ve zaaf gösterdiğimiz, asker göndermekten kaçındığımız kanaati uyanmaması için halifenin istediği 2000 asker yerine, seçkin sipahilerden oluşan 5000 kişilik bir kuvveti bir yıllık erzak ve silahlarıyla birlikte Bahaeddin Kutluğca komutasında göndermenin münasip olduğunu beyan etti.⁴³

3.7. Şüpheli Olmak

Alaeddin Keykubad, bulunduğu konumun da etkisiyle şüpheli bir mizaca sahipti. Saltanatı için tehlike oluşturan devlet ümerasının bertaraf edilmesinde sonra Meşhed ovasında gezinen Sultan Alaeddin, Emir Kemaleddin Kamyar, Zahirreddin Mansur ve Mah-i Horasan oğlu Şemseddin'i gizli olarak konuşurlarken gördü. Bu duruma oldukça sinirlenen Alaeddin Keykubad, derhal bu isimleri alandan uzaklaştırarak mallarına el koydurttu.⁴⁴ Zira kısa bir süre önce meydana gelen olaylar göz önüne alındığı vakit, sultanın bu şüpheliğinin haklı temellere dayandığı aşîkârdır.

3.8. Cömert Olmak

Alaeddin Keykubad son derece cömert bir hükümdardı. Yapılan iyilikleri ve elde edilen başarıları fazlasıyla ödüllendirirdi. Bu hususu elde edilen askeri başarılarından sonra verilen pek çok maddi ödülle somutlaştırmak mümkündür. Ancak Sultan Alaeddin, sadece maddi olarak değil manevi olarak da başarıları ödüllendirerek, askerin veyahut herhangi bir zümrenin başarıya olan açlığını sürekli taze tutuyordu. Örneğin; Konya ve Sivas surlarının tamamlanmasının ardından, Sultan bölgeye giderek yapılan çalışmaları dikkatli

⁴³ Turan, 1971: 333-334.

⁴⁴ İbni Bibi, 2014: 203.

bir şekilde inceledi. Yapılanlar onu fazlasıyla memnun etmişti ve bu yüzden surların yapımında emeği geçen, katkısı bulunan herkese yaptıklarının bir karşılığı olarak, bir taş üzerine adlarını altın harflerle yazmalarını buyurdu.⁴⁵ Onun yapmış olduğu bu ince davranış, fevkalade memnuniyet yarattı ve orada bulunanlar Sultan Alaeddin'in şahsına büyük övgülerde bulundular.

3.9. Verdiği Sözde Durmak

*Sultan Alaeddin Keykubad, verdiği sözlere sadık kalan mecbur kalmadığı sürece (Seyfettin Ayaba olayı gibi) verdiği sözden dönmeyen, kelimelerin kudretine inanan biriydi. Beyin sözü doğru olmalı, tavır ve hareketi itimat telkin etmelidir ki, halk ona inansın ve huzur içinde yaşasın. Yalancı insanlar vefasız olur; vefasız kimseler halkın hayrına uygun olmayan işleri yaparlar.*⁴⁶ Alaeddin Keykubad, Harzemşahlarla olan münasebetlerin gerilmesinin ardından savaşın kaçınılmaz olduğunu biliyordu. Bu sebeple içerde ve dışarda ittifak arayışlarına başladı ve bu çabalarının sonucunda Melik Eşrefle bir takım vaatler karşılığında müttefik oldu. Savaşın Selçuklu lehine neticelenmesinin ardından Melik Eşref ile yapılan anlaşmanın bir gereği olarak İbn Nazif el-Hamevi'nin verdiği bilgiye göre, 400.000 sultani dirhem, 20.000 mekik tahıl ve 10.000 baş koyun verdi. Yine Melik Eşref'in kardeşlerine de mertebelerine göre 100.000 dirhemden fazla para ile at ve pek çok elbise verdi. Yine Oltu kalesi de Melik Eşref'e verildi.⁴⁷ İbni Bibi'nin aktardıklarına göre de Sultan Alaeddin, Melik Eşref'e, ona bağlı olan yerlerle birlikte Aksaray'ı, kardeşine de Eyüphisar'ı⁴⁸ vergiden muaf ve müselleme ikta olarak verdi.⁴⁹

3.10. Tarihe Ve Edebiyata Meraklı Olmak

Alaeddin Keykubad, tarihe oldukça meraklıydı. Geçmişte yaşamış sultanların yaptıkları işlerden, onların güzel huylarından bahsetmeyi çok sevdi. Tarihi bilgisi oldukça kuvvetliydi. Eski hükümdarlardan Sultan Mesud b. Sebüktekin ile Kâbus b. Vüshmgir'e oldukça özenirdi. Şiir söyleyebilecek kadar Farsçaya hâkim olmasının yanı sıra

⁴⁵ İbni Bibi, 2014: 277.

⁴⁶ Hacıp, 1988: 154.

⁴⁷ Uyumaz, 2003: 62.

⁴⁸ Niğde-Aksaray arasında bir yer.

⁴⁹ İbni Bibi, 2014: 403.

Türkçede de manzumeler ortaya koymuştu. Nizamülmülk'ün *Siyasetnamesi* ve Gazali'nin *Kimya-yı Saadet* kitabını okurdu.⁵⁰ Ahi Evren diye bilinen şeyh Nasirü'd-din Mahmud "Yezdan-Sinaht" adlı eserinde Sultan Alaeddin'den "Hâkim" (Filozof) diye bahsetmiştir. Yine Ahi Evren, Sultanın emri ile İbni Sina'nın bazı eserlerini tercüme etmiştir.⁵¹ Yine şiire oldukça meraklı olan Alaeddin Keykubad'ın kaleme almış olduğu şiiri de vardır. ; "Ayıkken akıl üzerine dayanırım, sarhoş olunca akıl benden kaçır. Şarap iç; Çünkü sarhoşluk ve ayıklık arasındaki vakit, hayatın ta kendisidir."⁵²

Nâ-hüsyârem ser-hûşem nâ-dânest
Çün mest-î serem akl-ı men nihânest
Mey hor ki meyân-ı mestî vü hüşyarî
Vaktîset ki asl-i zindergâni ânest

Sanatla da yakından ilgilenen Alaeddin Keykubad, Konya surlarının üzerine ve giriş kapılarına heykel ve kabartmalar koydurtmuş, yine Konya ve Kubadabad saraylarının duvarlarına da kadın ver erkek resimleri yaptırmıştır.⁵³

3.11. Neyi Ne zaman Yapacağını Bilmek

Her şeyin zamanında ve ayarında yapılmasına özen gösterir, vakti gelince de bu doğrultuda kararlar alır. Tahta çıktıktan sonra Türk devlet gelenekleri gereğince icabı bir süre kutlamalar yapan Alaeddin Keykubad, bir sohbet meclisinde şu konuşmayı yaptı; "Yüce Allah, varlıkların özü, yaratıkların seçkini, mübarek varlığı feleklerin yaratılmasına sebep olan "levlake" tahtının sahibi Peygamber'e hizada yapılacak işler hakkında "Sizi boşuna yarattığımızı ve bize dönmeyeceğinizi mi sandınız" buyurmuştur. Şimdi bizim eğlence rahatlığından kurtulup savaş sazına el atmamız ve saltanat kanunlarını uygulamamız gerekir. Ülkenin her tarafındaki halkın refahını sağlamak ve cihangirlik görevini yerine getirmek için düşünce gözünü iyice açın. O düşünceden çıkacak sonuca göre harekete geçip, savaşa başlayalım."⁵⁴ Alaeddin Keykubad, bu sözleriyle artık eğlence zamanının bittiğini ve icraat zamanının geldiğini söylemiştir.

⁵⁰ Yinanç, 2014: 123-124.

⁵¹ Cin, H. (1988). "Ölümünün 750. Yıldönümünde Sultan I. Alaeddin Keykubad Sempozyumu Açılış Konuşması". *Selçuk Üniversitesi Selçuk Dergisi I. Alaeddin Keykubad Özel Sayısı*, (3), 5.

⁵² Dursun, H. (2008), *Alaeddin Keykubad'ın Sosyal Devlet Anlayışı*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars. 57.

⁵³ Turan, 2014: 248-249.

⁵⁴ İbni Bibi, 2014: 259.

3.12. Atalarını Örnek Almak

Alaeddin Keykubad, kendisine örnek olarak Büyük Selçukluları alıyor ve Sultan Sancar'ı anımsayarak Müslüman devletinin önemi konusundaki eski tasavvurları diriltme gayesini taşıyordu. O, evrensel bir iktidar hayal ediyor, yalnızca Müslümanlardan ibaret olmayan bir egemenlik düşlüyordu.⁵⁵

3.13. Eşitlikten Yana Olmak

Tebaası arasında dil, din, ırk gibi farklılıkları dikkate almayarak, hiçbir ayırım gözetmeksizin onlara eşit davranan, sultan olmanın gerektirdiği özelliklerden biri olan adeta bir “baba” gibi herkesin üzerinde şefkatini ve sevgisini hissettiren biriydi. Alaeddin Keykubad'ın Celaleddin Harzemşah'a karşı kazandığı zafer tüm Selçuklu tebaasını oldukça mutlu etmişti. Hristiyan halk bile o kadar mutlu olmuştu ki Sultan'ın Kayseri'ye yaklaştığını işittikleri zaman, papazlarının önderliğinde ellerinde haçları ve çalgıları ile Sultanı karşılamaya gitmişlerdi. Aynı amaçla yola çıkan Müslüman halk onları engellemeye çalışmış, ancak Alaeddin Keykubad duruma müdahale etmiş ve Hristiyan tebaanın düzenlemiş olduğu kutlamalara da bizzat katılarak Kayseri'ye onların arasında girmiştir.⁵⁶

3.14. Duygularına Hâkim olmak

Duygularını kontrol altına alabilen, içinde bulunduğu ruh halini belli etmeyen biriydi. İzzeddin Keykavus'un ölümünden sonra devlet adamları arasında yapılan görüşmelerden sonra Alaeddin Keykubad'ın tahta çıkmasında mutabık kalınmıştı. Daha önce de belirttiğimiz gibi bu haberi ona vermek için Seyfeddin Ayaba gönüllü oldu. Zira o Sultan Alaeddin'i kardeşiyle olan mücadelesini kaybetmesinin ardından hapse götüren kişiydi. Bu sebeple bu kutlu haberi Alaeddin Keykubad'a kendisi vererek, hayatını garanti altına almayı amaçlıyordu. Nitekim bu yönde de adımlar atarak Sultan Alaeddin'den canının bağışlanacağına dair sözler aldı. Ama bunlarla yetinmeyen Seyfeddin Ayaba;

⁵⁵ Gordlevski, V. (1988). *Anadolu Selçuklu Devleti*. (Çev. Azer Yaran), Ankara: Onur Yayınları, 60.

⁵⁶ Küçükdağ, Y. ve Çıpan, M. (2008). **II. Ulusal I. Alaeddin Keykubad ve Dönemi Sempozyumu Bildirileri**, Konya: Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ve Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Merkezi Başkanlığı, 45.

“Eğer sultanımız söylediklerinde samimi ise, mübarek diliyle yemin etmesi, güzel yazısıyla onu sözleşme haline getirmesi gerekir.” dedi.⁵⁷ Böyle bir durumun Sultan Alaeddin’i sinirlendirmediğini söylemek elbette yanlış olur. Ancak o gerek saltanat makamına çıkacağı için duyduğu mutluluk ve belki de en önemlisi devlet idaresinde ona yardımcı olarak Seyfettin Ayaba ile daha yolun başında bir güvensizlik problemi yaşamamak için bu durumu sakın bir şekilde karşılamayı seçti ve onun istediği gibi verdiği sözleri yazılı hale getirdi.

3.15. Mütevazı Olmak

Alaeddin Keykubad, gururuna yenik düşen, rehavete kapılan bir padişah değildi. Kazandığı başarıların verdiği mutlulukla ve gururla insanları küçümsemez, onlara tepeden bakmazdı. Beyler büyüklük taslar ve kibirli olurlarsa, ey oğul, onlar şüphesiz itibar görmezler. Gurur ile insn göğe yükselmez; alçak gönüllü olmakla da işi bozulmaz. Gurur faydasızdır, o insanları kendinden soğutur; alçak gönüllülük insanı yükseltir.⁵⁸ Onun bu yönünün anlaşılması için karşılaştırmalı bir örnek vermek faydalı olacaktır. Celaleddin Harzemşah’ın babası Muhammed Harezmşah kazandığı zaferlerin vermiş olduğu gururla insanlara tepeden bakmaya başladı. Bu kibrinin etkisiyle esirlere kötü davrandığı gibi çevgen oynarken bütün devlet görevlileriyle birlikte esirleri de meydanda toplardı. Devlet görevlileri ve zincire vurulmuş olan bu esirler oyun bitene kadar ayakta beklerlerdi.⁵⁹ Muhammed Harezmşah’ın tam tersi olarak Alaeddin Keykubad, ayırım yapmaksızın herkese iyi davranırdı. Gerek başarılarını gerekse mutlu olduğu zamanlarını sık sık ziyafetler vererek, hediyeler dağıtarak halkı ile beraber kutlardı. Onun kurmuş olduğu eğlence meclisleri belirli zümrelere özel değil tam aksine halka açıktı ve Sultan Alaeddin halkı ile beraber eğlenirdi.

⁵⁷ Koca, S. (2007). “Selçuklu İktidarının Belirlenmesinde Rol Oynayan Faktörler ve Alaeddin Keykubad’ın Türkiye Selçuklu Tahtına Çıkışı”. **Gazi Türkiyat**, (1), 9.

⁵⁸ Hacıp, 1988: 159.

⁵⁹ Kafesoğlu, İ. (1984). **Harezmşahlar Devleti Tarihi** (İkinci Baskı). Ankara: TTK Basımevi, 206.

4. DEVLET VE SİYASET ADAMI OLARAK ALAEDDİN KEYKUBAD

Türkiye Selçuklu Devleti'ne en parlak dönemini yaşatan Alaeddin Keykubad, sadece Selçuklu sultanları arasında değil, pek çok Türk hükümdarı arasında da oldukça keskin siyasi zekâsıyla, otoriter devlet adamlığıyla ön plana çıkan Türk hükümdarları arasında yer alır. Türkiye Selçuklularını zirveye taşıyan, otoritesini Anadolu toprakları dışında hissettiren Alaeddin Keykubad'ın siyasi zekâsının en belirgin özelliği hiç kuşkusuz Moğol tehlikesini çok önceden fark etmesi ve bu tehlikenin önüne geçilmesi için pek çok önlem almaya çalışmasıdır. İbni Bibi, Sultan Alaeddin için: *“Selçuklu ailesinin gözbebeği, hanedanın parlak lambası, bu tacın nefis mücevheri ve bu inayetin güçlü belirtisiydi. İslam bayrakları, görülmeye başlandıkları daha ilk zamanından beri, padişahlıkta, yöneticilikte, dini yüceltmede, halka iyi davranmada, adalet yaymada, şeytanı yakmada, dünyanın nizamını korumada ve övgüye değer işler yapmada gölgesini ondan daha fazla kimsenin üzerine düşürmemiştir.”*⁶⁰ sözleriyle onun değerini ve önemini ortaya koymuştur. Yine Cumhuriyet devrinde Maarif Vekaleti'nin bünyesi altında yapılan tarih çalışmalarında da Alaeddin Keykubad için, *“eyi bir idare adamı, tedbirli bir kumandan, mahir bir diplomat.”*⁶¹ ifadeleri kullanılmıştır.

4.1. Otoriter Olmak

Otoriter bir devlet adamı olan Alaeddin Keykubad, otoritesini sarsan olaylar karşısında son derece katı bir tutum sergiliyordu ve failleri en ağır şekilde cezalandırıyordu. Türk teşkilatçısıdır; dolayısıyla itaatini emir kumandanın ne olduğunu bilir.⁶² Daha önce de ifade ettiğimiz gibi, Sultan, Kardeşi İzzeddin Keykavus ile giriştiği taht mücadelesini kaybetmiş ve hapse atılmıştı. Onu hapis hayatına sürükleyen kişi Seyfettin Ayaba idi. Bu sebeple ona karşı saltanat makamına çıkmadan evvel bile bir kin besliyordu. Alaeddin Keykubad'ın tahta çıkmasına karar verildiği zaman Seyfeddin Ayaba, korkudan sultana canına kast edilmeyeceğine dair yeminler ettirmişti. Belki de bunun verdiği rahatlıkla ilerde onu tahttan indirmeyi planlamıştı. Bu fikri ortaya çıkınca sultan

⁶⁰ İbni Bibi, 2014: 246.

⁶¹ Maarif Vekâleti. 1931: 266.

⁶² Baykara. T. (1998). **Türk Adının Anlamı**, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 20.

başta Seyfeddin Ayaba olmak üzere pek çok devlet adamını Kayseri’de verdiği bir ziyafetin ardından tutuklatmıştı. Ancak sultan onun bu davranışının sebebini merak ediyordu ve Kayseri valisi Mecdüddin İsmail’i onun yanına göndererek işin perde arkasını öğrenmeye çalıştı. Seyfettin Ayaba: *“Ecdadım ecdadınızla bu memleketleri fethettiler; babalarım babalarınızın yanında çalıştılar; ben de sizin ve sizden evvel pederinizin ve biraderinizin maiyetinde bulundum. Pederiniz Sultan Gıyaseddin Keyhüsrev firar ettiği zaman ben de birlikte gittim. Seni ve biraderini gurbette kucağımda taşıdım, çalışıp çabalayarak sizi büyüttüm. Pederiniz şehit olduğu zaman cesed-i muhteremini diyar-ı İslam’a ben getirdim. Vezir ve devlet erkânı sizin tahta çıkışınıza razı değillerken ben sizi hapisten çıkarttım ve tahta oturttum. Devlet görgüsünde zorlama yoktur, öteden beri ecdadınız bizim pederimizle birlikte hükümeti idare ettiler. Bu yüzden Hanedanınız baki oldu, düşmanlar mağlup oldular. Şimdi yine saltanatınız için çalıştık, size karşı geldiysek yine devletinizin menfaati için hareket ettik. Eğer servetimi ve şerefimi kısıkanıyorsanız bu asaletimin, memlekete olan hizmetimin, beylik kıdemimin bir gereğidir. Size muhabbet gösteren ve fakat kalpten sizin devletinizin düşmanı olan yabancı adamları sözüne uyarak eski beylerinize kıyarsanız kendi hanedanınıza, kendi devletinize yazık edersiniz. Bana amanname vermiştiniz, hala yanımda duruyor. Sözüünüzde durmazsanız kötü olursunuz. Ne ben ne de diğer beyler ölümden zerre kadar korkmayız. Yalnız bizi öldürmekle yine kendi devletinize yazık etmiş olursunuz.”*⁶³ Aslında Seyfettin Ayaba’nın bu sözleri bütün olarak ele alındığında yanlış değildir. Ama bu ifadelerinden kendini Sultan Alaeddin’den büyük gördüğü anlaşılmaktadır. Alaeddin Keykubad, büyük olasılıkla Seyfeddin Ayaba’dan pişmanlık ifadelerinin yer aldığı sözler bekliyordu. Ancak tam aksine, kendini öven sözler sarfetmesi Sultanın ona karşı olan hiddetini daha da attırdı ve Seyfeddin Ayaba idam edildi.⁶⁴ Aynı şekilde Seyfeddin Ayaba ile birlikte hareket eden, Mübarizüddin Behram Şah, Niğde subaşı olan Zeynüddin Başara ve daha önce Malatya subaşılığı yapmış olan Bahaeddin Kutluğca gibi önemli devlet adamları da Ayaba ile aynı sonu paylaştı.⁶⁵

4.2. Sınır Güvenliğine Öncelik Vermek

Alaeddin Keykubad, saltanat makamına oturduğunda ilk iş olarak sınırlarını

⁶³ Yinanç, 2014: 59.

⁶⁴ Turan, 1971: 341.

⁶⁵ Sümer, F. (2002). *Keykubad I*, Cilt:25, Diyanet İslam Ansiklopedisi, 358.

güvence altına almayı amaçladı. Bu amaçla komşu devletlerle dostluk anlaşmaları yaparak sınırlarını güvence altına alan sultan, askeri faaliyetlerinde daha rahat hareket etme imkânı bulmuştur. Alaeddin Keykubad tahta çıktığı zaman Eyyubilerle Türkiye Selçuklularının arası iyi değildi. Zira kardeşi I. İzzeddin Keykavus 1218 yılında Halep'e bir sefer düzenlemiş ve bunun neticesinde de savaşı kaybetmişti.⁶⁶ Devletin yapacağı faaliyetlerde rahat hareket edebilmesi için öncelikle komşularıyla iyi geçinmek gerektiğini bilen Alaeddin Keykubad, bu doğrultuda ilk adımı atarak Melik Eşref'e bir elçi göndererek onunla barış yaptı. Buna göre iki devlet; birbirlerinin topraklarına saldırmayacaklar, düşmana karşı ittifak içinde olacaklar ve akrabalık kuracaklardı.⁶⁷ Böylece Eyyubi meliklerinin kendi aralarında çıkan anlaşmazlıklarına kadar her iki devlet de sınırlarını güvence altına almış oldu.

4.3. İleri Görüşlü Olmak

*İleri görüşlü bir devlet adamı olan Alaeddin Keykubad, gerektiği zaman hızlı ve doğru kararlar alabilen bu kararları ustalıklı uygulayan bir askeri dehaydı. Ey ülke beyi, memleketin korunmasını istersen, memleketin her tarafında ihtiyat tedbirleri al. İhtiyatlılık beylerin ülkesini genişletir; ihmalkârlık ise, beyliğin temelini göz göre göre sarsar.*⁶⁸*Türk azimlidir, sağlam yapılıdır, cesurdur. Türk ancak korkulması gerekenden korkar. Türk, akıllıdır, hazimlidir, tedbir sahibidir.*⁶⁹ Yukarıda bahsettiğimiz Türk tanımı, Alaeddin Keykubad döneminde karşılığını bulmuştur. Zira Alaeddin Keykubad, İlerigörüşlülüğü sayesinde Moğol tehlikesini çok önceden görerek, bu doğrultuda bir takım önlemler aldı. Çünkü Moğol ateşi dalga dalga yayılırken Sultan Alaeddin Keykubad, eninde sonunda bu ateşin Anadolu coğrafyasına da sıçrayacağını görebiliyordu. O, bir yandan İslam sancağını memleketin dört bir yanında dalgalandırmaya çalışırken sadece oraya odaklanmıyor diğer yandan da Moğollara karşı ne gibi önlemler alacağını planlarını yapıyordu. Sultan Alaeddin 'in Moğollara karşı almış olduğu önlemler çeşitli başlıklar altında sıralanabilir.

Devletin önemli merkezlerinin, kalelerinin savunmasını güçlendirmek: Alaeddin Keykubad, Moğolları sadece savaş meydanında durduramayacağını bilincindeydi. Çünkü

⁶⁶ Uyumaz, 2003: 70.

⁶⁷ Uyumaz, 2003: 70.

⁶⁸ Hacıp, 1988: 153.

⁶⁹ Baykara. 1998: 19.

her fırsatta onların yeni kurulmuş bir devlet olduğunu, ordularının kalabalık ve başarıya aç olduğunu ifade ederek direkt olarak onlarla mücadeleye girmekten kaçınıyordu. Bu sebeple önceliğini savunma tedbirlerine verdi. Bu doğrultuda ilk adım olarak önemli şehirlerin ve kalelerin savunmalarının güçlendirmeyi uygun buldu. Özellikle başkent Konya'yı kalın ve yüksek surlarla çevirerek güvenliğini arttırdı. Surların etrafına şarapoller açtırdı ve bununla da hem şehre hem de surlara dışardan yaklaşmayı zor hale getirmeyi amaçladı. Yine aynı amaçla Sivas, Kayseri, Alanya, Niğde, Erzincan, Amasya ve Malatya gibi şehirlerin de surlarını güçlendirmek suretiyle savunmalarını dirençli hale getirdi.⁷⁰

Anadolu Türk birliğini sağlayarak devleti doğal sınırlarına ulaştırmak ve muhtemel Moğol saldırısını devlet merkezi Konya'dan uzakta karşılamak: Bilindiği gibi İzzeddin Keykavus, Sinop'u (1214) ve Antalya'yı (1216) fethederek kuzeyde ve güneyde Türkiye Selçuklularını doğal sınırlarına ulaştırmış oldu. Alaeddin Keykubad ise İzzeddin Keykavus'un güneyde Antalya ve kuzeyde Sinop fethini tamamlayıcı mahiyette fetihlerde bulundu. Güneyde Kaloronos (Alanya), Alara ve Anamur'u, kuzeyde ise Emir Hüsameddin Çoban komutasındaki ordusuyla Suğdak'ı Selçuklu topraklarına kattı.⁷¹ Yine Aydos, Andusanc, Şebek, Senkine, Yengibe, Seleukeia (Silifke), Magfa (Manavgat) gibi yaklaşık kırk kaleyi ele geçirerek Akdeniz sahillerinde otoritesini sağlamlaştırdı.⁷² Böylece Güney ve kuzey sınırlarında hâkimiyetini sağlamlaştırmış oldu. Ardından Alaeddin Keykubad artık doğuya ağırlık vermeye başladı. 1226'da Kâhta ve Çemişkezek'i, 1227'de İçel'i aldı. 1228 Erzincan'ı alarak Mengüçük Beyliğine son verdi. Yine aynı yıl Köğonya'yı ve 1230 yılında da Erzurum'u aldı.⁷³ Böylece Türkiye Selçukluları, Kuzey, Güney ve Doğu Anadolu'da hemen hemen günümüz sınırlarına ulaşmış oldu.

Moğollarla arasında tampon bölgeler oluşturarak, onlarla direkt olarak bir yakınlık kurmamak (dış politika): Alaeddin Keykubad, Celaleddin Harezmşahla ilişkilerin gerginleşmesinin ardından olası bir savaş için ittifak arayışlarına girişmiş ve bu amaçla da Eyyübi meliklerinden Melik Eşref ile müttefik olmuştur. Bu anlaşmanın bir neticesi olarak da Melik Eşref'e çeşitli vaatlerde bulunmuş ve nitekim bu vaatlerini de yerine getirmiştir.

⁷⁰ Koca, S. (2009). “Moğol İstilasına Karşı Sultan I. Alaeddin Keykubad'ın Güvenlik Politikası”. **Gazi Türkiyat**, (5), 190-191.

⁷¹ Koca, 2009: 193.

⁷² Özcan, K. (2005). “Ortaçağda Anadolu'nun İdari Coğrafyasına Bir Bakış Anadolu'da Selçuklu İdari Birimleri”. **Coğrafi Bilimler Dergisi**, 3(1), 79.

⁷³ Herbert, J. (2010). **Selçuklu Sultanlarından Birinci Alaeddin Keykubad'ın Emniyet Politikası – Zeki Velidi Togan'a Armağan**, Ankara: TTK Yayınları, 120.

Ancak Yassıçemen zaferinin ardından Alaeddin Keykubad'ın yapmış olduğu bir hareket oldukça dikkat çekicidir. Zira o hem Selçuklu topraklarının hem de komşu devletlerin topraklarının Moğollara karşı müdafaası için önemli bir adım atmıştır. Bilindiği gibi savaşın patlak vermesinin esas sebebi, Sultan Celalaeddin'in Ahlat'a saldırması idi. Ahlat savaş öncesinde Melik Eşref'in toprağıydı. Savaş zaferle sonuçlandığı zaman, Sultan Alaeddin Ahlat üzerinde herhangi bir hak iddia etmedi. Aksine Ahlat'ı eskiden olduğu gibi yine Melik Eşref'in idaresine teslim etti. Üstelik Melik Eşref'e Oltu'yu almasını emretti. Melik, bunun mutluluğu ve şaşkınlığıyla Oltu'ya ilaveten bütün Ermenistan mülkünün fethi için sultandan izin istedi. Sultan Alaeddin, Melik Eşref'in bu talebi karşısında şaşırmasına rağmen menşuru yazdırdı ve Melik Eşref'e verdi.⁷⁴ Onun bu tutumunun gayet makul bir sebebi vardı. Çünkü Sultan Alaeddin, Ahlat ve Oltu'yu Melik Eşref'e bırakarak, Selçuklular ile Moğollar arasında bir tampon bölge oluşturmuş ve Eyyübilerle Selçuklu çıkarlarını ortak bir paydada toplamıştır.

Orduyu yeni askeri güçlerle takviye etmek: Bir askerî kuvvetin başında bulunan hükümdarın rakip bir askerî güce karşı galip ve üstün gelebilmesi, her şeyden önce onun, rakip ordunun güçlü ve zayıf yanlarını öğrenmesine ve ona göre strateji geliştirmesine bağlıdır.⁷⁵ Bu durumun farkında olan Alaeddin Keykubad'ın bu husustaki en büyük adımı şüphesiz Yassıçemen savaşının kaybedilmesinden sonra dağılan Harezmşah kitlelerini kendi saltanatı altında toplama çabasıdır. Bu çaba iki açıdan önemlidir. Birincisi Selçuklu ordusunun sayı ve nitelik olarak gelişme göstermesiydi. İkincisi ve belki de en önemlisi daha önceki karşılaşmalarından dolayı Harezmşahlı askerlerin Moğolları tanınması ve bu sebeple savaş meydanındaki hünerlerini yakinen biliyor olmalarıydı. Moğollar karşısında alına yenilginin ardından dağınık halde bulunan Harezmli emirler Sultan Alaeddin'in davetiyle Selçuklu ordusuna katıldılar. Sultan da buna karşılık Harezmli emirlere iktâ olarak topraklar vererek hem onları kendine bağlamış hem de bir uğraş edinmelerine katkıda bulunarak ülkenin iç huzuruna da katkı sağladı.⁷⁶

Her ihtimale karşı diplomasi yolunu açık tutarak iyi ilişkiler içinde olmak: Alaeddin Keykubad'ın yukarda bahsettiğimiz icraatları olası bir savaşa karşı almış olduğu önlemlerdir. Ancak o, savaş seçeneğini daima ikinci planda tutan bir hükümdardı. Sultanın önceliği daima barıştı ve bunu da izlediği politikalarla göz önüne koyuyordu. Ordusuna

⁷⁴ Herbert, 2010: 123.

⁷⁵ Koca, 2009: 201.

⁷⁶ Sümer, F. (1969). “Anadolu’da Moğollar”, *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, I, 5.

sonuna kadar güvenmekle birlikte, bunu kendisine bir dayanak noktası ederek ordusunu ve devletini tehlikeye atmadı. Bunun pek çok örneği olduğu gibi en kayda değer olanı Moğollarla yürütülen diplomasi sonucunda Moğol hükümdarı Ögeday'ın kendisine metbuluk teklifini kabul etmesidir.

Yukarıda ifade ettiğimiz bu önlemleri Sultan Alaeddin Keykubad aşama aşama uygulamıştır. Onun bu çabalarının bir sonucu olarak da saltanatı boyunca Moğollar Selçuklu topraklarına girmeye cesaret edememişlerdir.

4.4. Sabırlı Olmak

*Sabırlı bir mizaca sahip olan Alaeddin Keykubad, yaşanan gelişmeler karşısında fevri hareketlerden bulunmaktan kaçınır, sabır ve sükûnet içinde davranarak doğru zamanda doğru kararı vermeyi amaçlardı. Sabır ve sükûnet bey için bir ziynettir; bunlar beyliğin başta gelen meziyetleridir.*⁷⁷ Bilindiği gibi Alaeddin Keykubad, devlet adamları arasındaki hararetli görüşmeler neticesinde Selçuklu tahtına oturmuştu. Bu durumun bir neticesi olarak da gün geçtikçe başta Seyfeddin Ayaba olmak üzere bazı emirler yönetimde neredeyse Sultan Alaeddin'den daha güçlü bir konuma geldi. Sultan bu durumun farkında olmasına rağmen gerek uygun zamanı beklemesi gerekse onlardan çekindiği için emirlerle doğrudan mücadele etmedi. Otoritesi için tehlike arz eden devlet adamlarını ortadan kaldırmadan önce onları maddi olarak zayıflatmaya çalıştı. Bu amaçla 12 kapıdan Konya kalesinin 4 kapısının ve bazı burçların yapımının hazineden karşılanmasını, diğer kısımların yapımının ise bizzat emirlerin kendilerinin karşılamasını emretti.⁷⁸ Aynı şekilde Sivas kalelerinin yapımının maddi yükümlülüğünün büyük kısmını bu emirlerin sırtına yüklemesi, emirleri oldukça zor durumda bıraktı. Bu gelişmelerin etkisiyle ilerleyen süreçte bu devlet adamları Alaeddin Keykubad'ı tahttan indirerek yerine Koyluhisar'da bulunan kardeşi Celaleddin Keyferidun'u geçirmeyi planlıyorlardı. Ancak Ümeranın bu planı Alaeddin Keykubad tarafından öğrenildi. Sultan, telaşa kapılmış olmasına rağmen plansız hareket etmek istemediği için durumu sükûnetle karşıladı.⁷⁹ Kış için Antalya'da bulunan Alaeddin Keykubad, burada has adamları olan Emir Kommenos ve Hokkabaz oğlu Ebu Bekir ile durum hakkında fikir alışverişinde bulundu. Sultan bu işi Antalya'da

⁷⁷ Hacib. 1988: 150

⁷⁸ Hacıgökmen, 2011: 123

⁷⁹ Yinanç, 2014: 58

çözmeyi planlarken Kommenos ve Ebu Bekir'in çabalarıyla işin neticelendirilmesi kararı Kayseri'ye bırakıldı. Nihayetinde gerekli hazırlıklar yapıktan sonra saltanatı için tehlike oluşturan devlet adamları bertaraf edildi.⁸⁰ Böylece otoritesini daha da sağlamlaştırarak saltanatını güvence altına alan Alaeddin Keykubad, sabrının ve soğukkanlılığının meyvesini almış oldu.

4.5. Halkla İç İçte Olmak ve Onların Sorunlarıyla Yakından İlgilenmek

*Kendisini halkın bir hizmetkârı olarak gören Alaeddin Keykubad, sultanlık makamını halka ve hakk'a hizmet amacıyla kullanan bir devlet adamıydı. Türk, zayıf ve acizleri korur; savaş zamanlarında korkunç bir asker görünümünde ise de barış zamanlarında en sakin bir insandır. Bu zamanlarda gelene gidene yardım eder, yemek yedirir.*⁸¹ Alaeddin Keykubad'ın bu tutumunun arkasında İslamiyet'e olan bağlılığının etkisi büyüktür. Bunun en açık örneği ise Celaleddin Harezmşah'a yazdığı mektuptur. Sultan, bu mektupta; “*Şurası herkes tarafından kabul edilmelidir ki yüce Allah ben kuluna mülk, devlet, görgülü emirler, akıllı vezirler, hazineleri silahlar, askerler, mamur ülkeler, mutlu ve itaatkâr halk verdi. Böylece bana sonsuz nimetler ve güç nasip etti. Bütün bunları bana gençliğimin ilk günlerinde vererek beni padişahlık yapma ve milletin işlerini yürütme şerefiyle şereflendirdi.*” sözleriyle iktidarının kaynağını ve amacını söylemiştir.⁸² Alaeddin Keykubad'ın halkın çıkarlarını gözetken biri olduğunu onun henüz meliklik döneminde görmek mümkündür. Bilindiği gibi Alaeddin Keykubad, babası Gıyaseddin Keyhüsrev'in vefatının ardından kardeşi İzzeddin Keykavus ile girdiği taht mücadelesinde kardeşi tarafından Ankara'da kuşatılmıştı. Kuşatmanın uzaması kale halkını mağdur etmiş ve Alaeddin Keykubad, kendi erkânının da önerisiyle halkının daha fazla mağdur olmaması için kardeşine teslim olmuştu.⁸³ Buna ilaveten Alaeddin Keykubad, Nizamü'l-Mülk'ün tavsiye ettiği eski bir Sasâni geleneğine uygun bir şekilde, “nevruz” günü halkın karşısına çıkardı. Burada dil, din, mezhep farkı gözetmeksizin herkes şikâyetini açık bir şekilde dile getirirdi. Hatta herhangi bir kişi sultandan bile şikâyetçi olabilirdi.⁸⁴ Fırsat buldukça tebaasına vakit ayıran Alaeddin Keykubad, özellikle nevruz günü vesilesiyle direkt olarak halkın sorunlarıyla muhatap oluyordu. Topluma aşıladığı güven duygusuyla, insanlar her

⁸⁰ Yinanç, 2014: 58

⁸¹ Baykara, 1998: 20.

⁸² İbni Bibi, 2014: 378.

⁸³ Koca, S. (1991). “Sultan I. İzzeddin Keykavus ile Melik Alaeddin Keykubad Arasında Geçen Otorite Mücadelesi”. **Belleten**, 54(211), 942.

⁸⁴ Gordlevski, 1988: 264.

türlü sıkıntılarını sultana iletiyorlardı

4.6. İhanete Tahammül Edememek

Alaeddin Keykubad'ın ihanete, görevi kötüye kullanmaya asla tahammülü yoktu ve bu tutumu sergileyenleri şiddetle cezalandırarak devlet işlerindeki ciddiyetini ortaya koyardı. Erzurum'un alınmasından sonra Kayseri'ye hareket eden sultan Alaeddin'in eline Alanya'dan bir mektup gelmişti. Mektupta Sultanın oranın yönetiminden sorumlu tuttuğu Dizdarın saltanat makamına ihanet içerisinde olduğu, halka zulmettiği yazıyordu. Bu durum karşısında oldukça şaşırان Alaeddin Keykubad; *“Bu eşli göğün döndüğü süre içerisinde kimse böyle yeni bir şey görmedi. Olaylara gebe olan gök anası böyle bir olay doğurmadı. Ben, alçak ve şerefsiz bir kişiyi seçip onu temiz insanlar topluluğuna baş ve idareci yapayım. O da hiç sebep yokken böyle bir ihanette bulunsun”* dedikten sonra derhal yola çıkarak Alanya'ya hareket etti. Dizdarın suçlu olduğu kesin olarak anlaşıldığı zaman sultan, onu ve onunla işbirliği yapanları şiddetle cezalandırdı.⁸⁵ Dizdarın cesedini parçalayarak ibret olsun diye kale burçlarına astıran Sultan, gerek Alanya ahalisine gerekse kendi maiyetindeki herkese ihanete karşı tutumunu net bir şekilde göstermiş oldu.

4.7. Barışçıl Siyaset Sahibi Olmak

Selçuklu tahtında kaldığı süre boyunca daima barıştan yana bir turum sergileyen Alaeddin Keykubad, savaşı daima son çare olarak düşünüp, barış yanlısı bir siyaset takip etmiştir. Şan, şöhrat sevdasına kapılmayan Alaeddin Keykubad, faydasız fetihler yapmayı amaçlayan bir idareci değildi. Onun bu özelliği aslında Türk hükümdarlarının genel özelliğidir. Çünkü savaşın açacağı yaralar kolay kolay telafi edilecek türden olmayabilir. Bu durumu gayet iyi bilen Sultan Alaeddin, mümkün olduğunca askeri kuvvetine başvurmadan faaliyetlerde bulunmak amacını taşıyordu. Barışçıl siyaset onun saltanatı döneminin ana dayanak noktası olmuştur.

Halifelik makamından Mühyiddin İbnü'l-cevzi asker yardımı istemek üzere elçi olarak Alaeddin Keykubad'ın huzuruna gelmişti. Çünkü Halife, Moğolların Bağdat'a saldıracağı yönünde haberler almış bu sebeple de tüm İslam hükümdarlarından asker

⁸⁵ İbni Bibi, 2014: 408-409.

yardımı istemişti. Alaeddin Keykubad, bu isteği memnuniyetle yerine getireceğini beyan etmekle birlikte devlet adamlarını bir araya toplayarak şu konuşmayı yaptı: “Bizim, müminler halifesinin derin anlayışına olan itimadımız bundan fazla idi. Müthiş selleri andıran bir ordu, taze bir devlet ve genç bir tali’le ateşli bir deniz gibi coşup kabarmış olan bir leşkere karşı iyi geçinmeden başka bir tedbir gerekmez. Bence en muvafık görünen çare halifenin, bütün İslam hükümdarlarına bol para ve hediyelerle birer elçi yollamalarını işaret buyurarak yıldızların saadet burcunda birbirine yaklaşmaları gibi, muayyen bir yerde toplanacak olan bu elçileri, hilafet makamının elçisiyle beraber Tatar hanının huzuruna göndermek ve memleketleri hükümdarlarının bizzat gelmemiş olmalarının, mahza halkı telaşa düşürmemek kaygısından ileri geldiğini, yoksa hepsinin de itaatlerini arz etmekte olduklarını anlattıktan sonra icap eden maslahat ve tedbirleri birlikte müzakere ederek sağlam ve devamlı bir sulh elde etmektir.”⁸⁶ Elçiye söylediği bu sözlerle Moğollara karşı izlenmesi gereken siyaseti ifade eden Alaeddin Keykubad, Moğollardan çekinmekle birlikte diplomasi kanalıyla onlarla iyi geçinerek, arka planda gerekli önlemleri almayı amaçladı. Macera peşinde koştuktansa, gerçekçi düşünmüş ve bunun meyvelerini de Selçuklu tahtında bulunduğu süre zarfında toplamıştır.

4.8. Anadolu Merkezli Siyasi Politika İzlemek

Alaeddin Keykubad’ın siyasi faaliyetlerinin merkez noktası Anadolu idi. Anadolu’yu tamamen bir Türk yurdu haline getirerek, buranın imar ve iskânıyla uğraşıyordu. Suğdak’ın alınmasının ardından Ertokuş Bey Sultan Alaeddin’e, Frenklerin elinde bulunan adaların alınmasının gerekli olduğunu söyledi ve sefer yapılması hususunda kendisine izin verilmesini istedi.⁸⁷ Ancak yukarda da belirttiğimiz üzere onun planlarının merkezinde Anadolu vardı ve bu sebeple Ertokuş Beyin’in bu teklifini reddetti. Alaeddin Keykubad, Anadolu dışında askeri faaliyetlerde de bulunmuştur. Ancak onun bu faaliyetleri daha çok ticari amaçla olmuş, ele geçirdiği yerlere topraklarına katmamıştır. Kırım onun bu politikasının anlaşılması için önemli bir örnektir. Çünkü Kırım fethedildiği halde burası Anadolu’ya ilhak edilmemiş aksine burada mahalli bir yönetim vücuda getirilmiştir. Mükrimin Halil Yinanç’ın Alaeddin Keykubad için; “Sultan Alaeddin de selefleri gibi Anadolu’yu vatan olarak kabul ediyor, Anadolu haricini ecnebi memleketleri olarak kabul ediyordu. Anadolu dışındaki hiçbir yeri Anadolu’ya taşıma amacı

⁸⁶ İbni Bibi, 1941: 103

⁸⁷ Yinanç, 2014: 74.

taşıımıyordu. Anadolu haricinde ele geçirdiği yerleri kendisine bağlı birer bölge olarak görüyordu “sözleri de onun Anadolu’ya verdiği değeri ve önemi anlamak açısından önemlidir.

4.9. Saygısızlığa Tahammül Etmemek

Düşmanına dahi saygıda kusur etmeyen Sultan Alaeddin, aynı saygıyı karşı taraftan da bekler, aksi durumda ise saygısızlığı cezalandırmaktan kaçınmazdı. Bir savaş sonucunda Selçuklulara esir düşen ve daha sonra serbest bırakılan Eyyübî komutanlarından Şemseddin Savab, Sultan tarafından hil’at ile onurlandırılmıştır. Ancak bu komutan gerek hil’atı giymeyi gerekse Sultanın verdiği yemeği yemeyi reddedince Alaeddin Keykubad bu duruma oldukça sinirlendi. Sultan bu kızgınlıkla çıkardığı bir fermanla “Şamlılara” at satılmasını yasak etti. Satanın cezası ise ölüm olacaktı. Bu ferman eksiksiz olarak yerine getirildi ve Sultan Alaeddin’in hoşgörölü tavrını reddeden Eyyübî komutanı yaya olarak, perişan bir şekilde memleketine döndü.⁸⁸

4.10. Devlet İşleriyle Yoğun Olarak İlgilenmek

Devletin sınırları içerisinde cereyan eden her olayla önem ayrımı yapmadan yakından ilgilenen Alaeddin Keykubad, sorunları çözüme kavuşturmadan rahat etmezdi. Bu tutumundan dolayı, bazı devlet adamları üzerinde otoritesini yakinen hissettirememiş, bu konuda biraz ihmalkâr davranmıştır. Bunun doğal bir sonucu olarak da Seyfeddin Ayaba’nın başını çektiği bazı devlet adamları, onun arkasından pek çok iş çevirmiş, daha da ileriye giderek onu tahtan indirmeyi bile planlamışlardır. Alaeddin Keykubad, bütün gününü mülk işlerine ve millete ayırırdı. Devlet mülküyle yakından ilgilenirdi. Sabah namazını kılar kılmaz divana gelir, devlet adamlarını toplar, elçileri kabul eder, gönderilecek emirleri ve imzalanacak fermanları incelerdi. Öğleye kadar bu işlerle ilgilenen Sultan Alaeddin, daha sonra bütün ümera ile gezmeye çıkardı. Geceleri ise devlet erkânı ve şairler ile muhasebe ederdi. Memleketin her tarafında meydana gelen en ufak bir olayı bile hemen haber alır, en ufak hadiseyle bile son derece alakadar olurdu. Memurların görevden alınmasında ve tayinlerinde, şeri hükümlerin uygulanmasında, tımar ve zeametın dağıtılmasında, devlet hazinesi ile ilgili işlerde ve kanunların adaletli bir şekilde uygulanmasında büyük özen gösterirdi. Saltanatın bir

⁸⁸ Köymen, M.A. (1986), “Türkiye Selçukluları Devletinin Ekonomik Politikası”. **Belleten**, 50(198), 619.

gerekliliği olan görkem ve ihtişamı göstermekte kusur etmemekle birlikte, gelir ve giderleri detaylı bir şekilde inceleyerek, gereksiz harcama yapmaktan kaçınan, kendi şahsı için bile gereksiz harcamada bulunmazdı. Yalnızca gelen elçiler ve misafirler için aşırı derecede harcama yapılarak devletin gücü ve misafire verilen değer gösterilmeye çalışılırdı. Devlet erkânı, halk, ordu ve ilmiye sınıfı bizzat Alaeddin Keykubad tarafından denetlenirdi.⁸⁹

4.11. Siyasi Ortama Göre Hareket Etmek

Mevcut şartları en iyi şekilde değerlendiren Alaeddin Keykubad, tarihin önüne getirdiği fırsatlardan yararlanmayı bilen zeki bir komutandı. Bu hususu detaylandırması açısından Alaeddin Keykubad'ın Ermeni krallığı ile olan mücadelesi açıklayıcı olacaktır. Bilindiği üzere Sultan Alaeddin'in Ermeni Krallığı ile olan ilk münasebeti onun meliklik zamanında olmuştur. Kardeşi İzzeddin Keykavus ile giriştiği taht mücadelesinde Ermeni kralı II. Leon ile ittifak yapmıştı. Alaeddin Keykubad tahta geçince ilk iş olarak Alaiye'yi almış, bunun sonucunda da onun Ermenilerle olan ilişkileri gerginleşmişti.⁹⁰ Zaten gergin olan bu ilişkiler Ermeni Krallığının bölgeden geçen tüccarlara yaptığı kötü muamelelerle iyice gerilmeye başladı. Zira ticarete oldukça büyük bir önem veren Alaeddin Keykubad bu durum karşısından oldukça sinirlenmiş ve Ermeniler üzerine sefere çıkmaya karar vermişti. Bu seferi cazip hale getiren bir diğer önemli hususta Ermenilerin içinde bulunduğu siyasi kargaşaydı. II. Leon'un ölümünün ardından kızı Elizabeth tahta çıkmıştı. Elizabeth bir süre sonra Antakya Haçlı Prinkepsi Bohemund'un oğlu Philippe ile evlendi. Ancak Philippe Ermeni milletini sevmez, Frenklere karşı daha büyük sevgi beslerdi. Bu gelişmeler üzerine Philippe Ermeniler tarafından tutuklanarak hapse atılmıştı. Babası Bohemund'un tüm isteklerine rağmen serbest bırakılmamış, bu durumda Prinkeps Bohemund'u Alaeddin Keykubad ile ittifaka itmişti.⁹¹ Sultan, çıkarlarına uygun düşen bu ittifakı da kabul ederek daha önce planlamış olduğu Ermeni Seferine çıkmış oldu.

4.12. İttifaklara ve Dostluklara Önem Vermek

Devletlerarası münasebetlerde entrikalara yer vermeyen Alaeddin Keykubad,

⁸⁹ Yinanç, 2014: 123.

⁹⁰ Uyumaz, 2003: 32.

⁹¹ Uyumaz, 2003: 32.

siyaseten kurduğu dostluklara, ittifaklara büyük önem verir ve bu ittifaklara zarar verecek siyasi manevralardan kaçınırdı. Mevcut şartlar kendi lehine bile gelişse bu anlayışından taviz vermezdi. İznik İmparatorluğu ile Anadolu Selçukluları arasındaki ilişkiler, Haçlıların İstanbul'u işgalinden 1211 yılına kadar dostane bir şekilde ilerledi. Bu tarihte I. Gıyaseddin Keyhüsrev ile İznik İmparatorluğu hükümdarı Theodoros Laskaris arasında bir savaş meydana gelmişti. Savaş Selçuklu lehine devam ederken Sultan Gıyaseddin Keyhüsrev, savaş meydanında şehit olmuş ve bunun akabinde de Selçuklu ordusu savaşı kaybetmişti. Ancak savaş sonucunda İznik İmparatorluğu oldukça kötü bir hal almıştı. Laskaris, bu sebeple Türkiye Selçuklularıyla bir anlaşma imzalayarak yaklaşık 50 yıl sürecek dostane ilişkilerin temelini attı. Alaeddin Keykubad tahta çıktıktan 2 yıl sonra (1222), Theodoros Laskaris ölmüş ve yerine damadı olan III. Dukas Vatatzes geçmişti. Bu durum İznik İmparatorluğunda iktidar kavgalarına sebep olmuştu.⁹² Yaşanan bu gelişmeler Türkiye Selçukluları lehineydi. Çünkü Sultan Alaeddin Keykubad'a Batı Anadolu'ya doğru genişleme fırsatı doğmuştu. Ancak siyasi çıkarları, dostluktan daima aşağıda gören Sultan Alaeddin bu durumdan faydalanmaya çalışmadı ve iki devlet arasındaki iyi ilişkiler devam etti.

4.13. İskân Siyasetinde Başarılı Olmak

Keskin bir siyasi zekâyâ sahip olan Alaeddin Keykubad, bu özelliğini iskân siyasetinde de göstermiştir. Özellikle Moğol zulmünden kaçan pek çok kişiye kucak açarak Anadolu'da herhangi bir karışıklığa sebebiyet vermeden onları yurt sahibi yapmıştır. Bilindiği gibi Moğol istilası sebebiyle bir çok topluluk vatanlarını terk ederek göç etmeye başladı. Türkistan, Hindistan, Ortadoğu, Horasan ve İran gibi coğrafyalardan büyük bir göç dalgası her geçen gün büyüyerek Anadolu'ya doğru geliyordu. Ancak bu göçler daha öncekilerden farklılık arz ediyordu. Zira daha önceki göçler Oğuz kitleleri tarafından yapılıyordu ve bu kitleler göçebeydi. Ancak Moğol zulmünden sonra başlayan bu göç dalgasının yelpazesi biraz daha genişti. İçinde sadece Oğuzlar değil Arap, İranlı, Moğol ve diğer Türk boyları da vardı. Üstelik bu kitleler sadece göçebe değildi. Bunların arasında şehirli, âlim, zanaatkâr gibi zümrelere mensup kişiler de yer alıyordu.⁹³ Bunlar göz önüne alındığı zaman karmaşık bir yapıya sahip olan bu kitleleri sorunsuz bir şekilde Anadolu'ya yerleştirmek pek kolay olmasa gerek.

⁹² Uyumaz, 2003: 84.

⁹³ Sümer, F. (1996). "Anadolu'ya Yalnız Göçebe Türkler Mi Geldi?", **Belleten**, 24(96), 575.

Alaeddin Keykubad'ın iskân siyasetinin temelinde, göçebeleri yerleşik hayata geçirmek, geçmeyenlere ikta vererek onları buna teşvik etmek, büyük kabileleri ve aşiretleri dağıtarak uçlara göndermek, başıboş olup yağma yapan kitleleri ise cezalandırmak ya da sürmek vardı.⁹⁴ Ancak yukarda bahsettiğimiz gibi Moğol istilası sebebiyle onun bu siyasetinde mecburi olarak bazı değişiklikler oldu. Nitekim Alaeddin Keykubad, bu farklı nitelikteki kitleleri sorunsuz bir şekilde Anadolu'ya yerleştirdi. Bu iskân sırasında herhangi bir kargaşanın olmaması ya da Anadolu'nun yerleşik halkı ile Moğol zulmünden kaçıp Anadolu'ya gelen bu kitle arasında büyük bir sorun yaşanmaması, Alaeddin Keykubad'ın bu iskân siyasetinin başarısını ortaya koymaktadır.

4.14. Siyasette Gösterişe Önem Vermek

Alaeddin Keykubad, siyaseten gösterişe önem veren bir devlet adamıydı. O bu tutumunu gerek kendi gücünü gerekse Türkiye Selçuklularının gücünü ve kudretini göstermek için bir araç olarak kullanırdı. Sultanın bu mutantan tavırları daha çok dış ilişkilerde ortaya çıkan bir davranıştı. Özellikle devlet elçilerinin kabulü esnasında hemen hemen her alanda abartıya kaçılarak, devletin gücü ispatlanmaya çalışıldı. Bu hususta Halifenin ondan olası Moğol saldırısına karşı asker yardımı istemesi hususu iyi bir örnektir. Moğolların askeri faaliyetleri Bağdat yakınlarına kadar dayanınca, Halife İslam hükümdarlarına elçiler göndererek onlardan asker yardımı istemişti. Bu elçilerden Muhiddin bin el-Cevzi elçi olarak Alaeddin Keykubad'a gönderilmişti. Halifenin ondan talebi 2 bin askerdı. Alaeddin Keykubad bu teklifi kabul etmekle birlikte, en büyük siyasi vasıflarından biri olan ihtiyatlı bir tutum sergileyerek askeri yola başvurmaktansa diplomasi yoluyla Moğol sorununa yaklaşılması gerektiğini savunuyordu. Nitekim devlet erkânıyla yaptığı toplantıda da bu konudaki düşüncelerini gerekçeleriyle beraber açıklamıştı.⁹⁵ Ancak halife üzerinde Moğollardan korkuyor imajı yaratmamak için halifenin istediği asker sayısından daha fazlasını, 5 bin (bazı kaynaklara göre 10 bin) askeri tam teçhizatlı olarak ve halifenin yanında bulunacakları süre zarfındaki tüm ihtiyaçlarını da hazırlatarak Bedrettin Kutluğca komutasında yolculuğa hazır hale getirilmesini emretti.⁹⁶ Alaeddin Keykubad'ın tutumu, askerinin nizamı ve donanımı büyük hayranlık uyandırdı.

⁹⁴ Burgu, 2011: 228.

⁹⁵ İbni Bibi, 2014: 285.

⁹⁶ Turan, 1971: 334.

İbni Bibi bu durumu El-Evamirde; “*Harput, Amid, Mardin ve Musul gibi yerlerin hükümdarları Selçuklu ordusunun azametini, teşhizatını ve atlarını görünce kalplerinde Sultan’a duydukları saygı ve hayranlık arttı. Onun büyüklüğüne gıpta ettiler, Onlara ziyafet verdiler ve her türlü cömertlikte bulundular.*” Sözleriyle açıklamıştır. Selçuklu askerleri el-Cevzi ile birlikte Erbil’e vardıkları zaman, halifenin mektubu onlara ulaşmıştı. Bu mektupta Moğolların Harezmşah Muhammed’i yendikten sonra, kendi düşündüğünün aksine Bağdat taraflarına gelmedikleri ve geri döndükleri belirtiyordu. Bu sebeple diğer hükümdarlardan ve beylerden istediği askerlerin memleketlerine dönebileceği yazıyordu. Halifenin bu isteğinin ardından geri dönmek için hazırlıklara başlayan Selçuklu askerleri, bütün görkemleriyle mızrak oyunu, ok atma, halka kapma gibi oyunlar oynadılar.⁹⁷ Böylece Sultan Alaeddin Keykubad’ın ve Türkiye Selçuklularının gücü ve kudreti bir kez daha göz önüne serilmiş oldu.

4.15. Töreye Bağlı Olmak

Türk töresine son derece bağlı bir devlet adamı olan Alaeddin Keykubad, verdiği çoğu kararda töreden, İslam kurallarından şaşmamıştır. Yazıcızâde Ali, Alaeddin Keykubad’ın, Oğuzların alışılmış hukuk metni olan “Oğuzname” yi çok iyi bildiğini söylemektedir. Saray hayatından sivil hayata, mahkeme kararlarından ek küçük ayrıntılara kadar alınan bütün kararlar “Oğuzname” nin kesin hükümlerine dayanıyordu.⁹⁸ Yani Alaeddin Keykubad, “Oğuzname”de bildirilen, askeri “çeri” ve sivil “yasa” kuralları gözetmeye büyük özen gösteriyordu.⁹⁹

4.16. Soğukkanlı Olmak

Meydana gelen olumsuz gelişmeler karşısında soğukkanlılığını korur, karamsarlığa kapılmazdı. Kemalettin Kamyar komutasındaki Selçuklu ordusunun, Harran, Urfa ve Rakka’yı fethetmesi Alaeddin Keykubad’ı fazlasıyla memnun etmişti. Bu sebeple memleketin dört bir yanında kutlamalar yapılmasını emreden Alaeddin Keykubad, aynı zamanda bu başarıda pay sahibi olan herkesi de ödüllendirdi. Zaferler sonrasındaki olumlu hava devam ederken, Malatya ulakları Sultan Alaeddin’e, Melik Kamil’in Selçuklu ordusunun çekilmesine müteakip Harran’a geri gelerek tekrar ele geçirdiğini söylediler.

⁹⁷ İbni Bibi, 2014: 285.

⁹⁸ Gordlevski, 1988: 103.

⁹⁹ Gordlevski, 1988: 103.

Onun bu durum karşısında morali bozulsa da gerek tecrübelerine gerekse ordusuna güveninden dolayı Harran'ın elden çıkışını sükûnetle karşıladı ve şunları söyledi. *“Harran'ı geri almak o kadar zor değil. Oranın havasına, iklimine alışmış olan muzaffer askerlerimiz uygun bir zamandan harekete geçip fazla zorluk çekmeden, büyük zorluklarla karşılaşmadan orayı yeniden ele geçirebilirler. Benim düşüncem, kalabalık bir grup ve mükemmel bir toplulukla muzaffer askerlerimizi Amid'i kuşatmaya göndermek ve orayı topraklarımıza katmaktır.”*¹⁰⁰ sözleriyle mevcut durumun şahsı üzerinde herhangi bir olumsuz etkisi olmadığını aksine umutlu olduğunu ortaya koydu.

4.17. Meşveret Yolunu Açık Tutmak

Otoriter bir devlet adamı olan Alaeddin Keykubad, devlet işlerinde daima son söz hakkına sahip olan kişiydi. Ama bu aşamaya gelene kadar çevresindekilerle fikir alış verişinde bulunur, meşveret yolunu daima açık tutardı. O, İslam dünyasındaki gelişmelerle ilgili nasıl İslam bilginleriyle fikir alış verişinde bulunduyorsa, aynı tutumunu Moğol meselesinde de gösterdi. Alaeddin Keykubad, Moğollar hakkında daha fazla bilgiye sahip olmak için, Moğol istilasından kaçarak Anadolu'ya sığınan ilim adamlarıyla yaptığı istişareler sonucunda bilgi sahibi olmuş, kayda değer pek çok husus öğrenmiştir.¹⁰¹ Bu ifadelerden de anlaşılacağı gibi Alaeddin Keykubad'ın Moğollara karşı almış olduğu önlemlerin temelinde, kendi düşünceleri ve Moğol zulmüne bizzat uğrayanların verdikleri bilgiler vardır. Bunlar Sultan Alaeddin'in zihninde, zaten az çok fikir sahibi olduğu Moğollar hakkında net bir intiba bırakması açısından önemlidir.

Bilindiği gibi Yassıçemen zaferinin ardından çeşitli hükümdarlara ve meliklere fetihnameler gönderildi. Bu fetihnameyi, dönemim önemli devlet adamlarından Tuğracı Şemseddin İsfahani hazırladı. Fetihnamede Selçuklu ordusuna yardıma gelen Şam meliklerinin küçük düşürüldüğü ve aşağılandığı bazı yakışıksız maddeler vardı. İsfahani'nin hazırladığı fetihnamayı okuyan Sultan Alaeddin, etrafındaki devlet adamlarının da konu hakkındaki görüşünü almak istedi. Nihayetinde bu fetihnamenin çok ağır şartlar içerdiğini belirterek yeni bir fetihname yazılmasını emretti.¹⁰²

¹⁰⁰ İbni Bibi, 2014: 435.

¹⁰¹ Koca, 2009: 213.

¹⁰² Bal. M.S. (2006). “*Türkiye Selçuklu Devletine Hükümdarlık Yapan Vezir; Şemseddin İsfahânî*”. Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (19), 268-269.

4.18. Cihan Hâkimiyeti Anlayışına Sahip Olmak

Türkiye Selçuklularında bulunan cihan hâkimiyeti anlayışı Alaeddin Keykubad döneminde doruk noktasına ulaşmıştır. Zira o, atalarının gerçekleştirmeyi planladığı politik çerçeveyi daha da ileri götürmüştür. Onun bu siyasetin yansımalarını kendisi için kullandığı lakaplarda görmek mümkündür. Alaeddin Keykubad, Alara yakınlarından inşa ettirdiği Alara Hanı kitabesinde kendisini “*Sultanü’l-Arab ve’l-Acem*” (Arabın ve Arap olmayanların sultanı) ve “*Sultanü’r-Rum ve’l-Ermeni ve’l-Efrec*” (Rum, Ermeni ve Batı halklarının sultanı) gibi lakapları ile tavsif etmiştir.¹⁰³ Yine cihan hâkimiyetinin onun zamanında zirve noktasına ulaştığının bit diğer göstergesi de Antalya Müzesi’nde buluna bir mührüdür. Mührün ortasında Alaeddin Keykubad’ın portresi bulunmaktadır. Bu portrenin etrafında “*es_Sultanu’l-muazzam Alaüd’dunya ve’d-din Keykubad b. Keyhusrev*” ibaresi vardır. Alaeddin Keykubad burada Doğulu bir hükümdar gibi değil, Büyük İskender’e benzetilerek Büyük İskender’in yerine Alaeddin Keykubad’ın ikamesi istenmiştir.¹⁰⁴

4.19. Siyasette Bütünleştirici Olmak

Alaeddin Keykubad saltanatı boyunca milliyetçi bir tutum sergilemiş, devlet yönetiminde mümkün olduğunca Türk unsurlara yer vermiştir. Onun zamanında Anadolu’nun Türk yurdu haline gelmesi için büyük çaba sarf edilmiş, bu amaç uğruna hizmette bulundukları için Türkmen şeyhler büyük destek ve hoşgörü ile karşılanmıştır. Onun bu tutumunda şehzadelik dönemini geçirdiği Tokat’ın rolü önemlidir. Çünkü Tokat Danişmed şehri olarak anılırdı ve yaklaşık 100 yıl bu bölgeye hâkim olan Danişmendliler, ülkelerinde Türk milli kültürüne dayalı bir siyaset ve gazilik ülküsü benimsemişti. Bu tutumlarıyla aynı doğrultuda birçok medreseler kurmuşlar ve tabii ilimlerin öğrenilmesini sağlayarak bölgede bilimsel zihniyetin gelişmesine önemli katkı sağlamışlardı.¹⁰⁵ Böyle bir ortamda yetişmenin de etkisiyle Alaeddin Keykubad, milliyetçi bir devlet politikası gütmüştü.

¹⁰³ Bayram, M. (2001), “Türkiye Selçuklularında Devlet Yapısının Şekillenmesi”. *Cogito*, (29), 67.

¹⁰⁴ Bayram, 2001: 67.

¹⁰⁵ Turgut, H.N. (2009). *I. Alaeddin Keykubad Dönemi Bilim ve Düşünce Hayatı*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya. 28.

Alaeddin Keykubad döneminde, bilinenlerin aksine Türkmenler devlet idaresinde yüksek mevkilerde bulunuyordu. Bu sebeple uzun süreden beri Anadolu'ya gelip devlet kademesinde yüksek mevkilere sahip olan İranlı kişilerle, Türkmen dervişler ve memurlar arasında sürtüşmelere yol açıyordu. Nitekim böyle bir olay Kayseri'de yaşanmış idi. Burada, Türkmenlerle İranlı yöneticiler arasındaki gerginlik bir çatışma hali almaya başlayınca, Alaeddin Keykubad Konya'dan yola çıkarak Kayseri'ye hareket etmiştir. Kayseri'ye varınca da Türkmenler lehine görüş beyan ederek olayı yatıştırmıştır. Sultanın bu tutumu, Türkmenlerin çok çeşitli alanlarda örgütlenerek teşkilat kurmalarına yol açmıştır. Babası I. Gıyaseddin Keyhüsrev zamanında kurulan Ahilik Teşkilatı, bu dönemde Anadolu'nun bütün şehirlerinde örgütlendi.¹⁰⁶ Şüphesiz bu gelişmede Alaeddin Keykubad'ın milliyetçi tutumunun etkisi büyük olmuştur.

4.20. Görev Dağıtımında Adil Olmak

Sosyal ve adaletli bir devlet anlayışına sahip olan Alaeddin Keykubad, devlet içindeki görevlendirmelerde din ve ırk gibi farklılıklara bakmaz, kişi hak ediyorsa o işi ona verirdi. Alaeddin Keykubad'ın azarlı kölelerinden biri olan Celaleddin Karatay aslen Rum'dur. Yaklaşık 17 yıl boyunca Sultan Alaeddin'in yanında bulunan Karatay, onun ölümünden sonra bile devlet kademesinde önemli görevlerde bulunmuştur. Yine Seyfettin Turumtay da tıpkı Celaleddin Karatay gibi Türk olmadığı halde önemli devlet görevlerinde bulunmuştur. Küçük yaşlarda saraya alınan Turumtay, Türk ört ve adetlerine göre yetiştirildikten sonra Sultan Alaeddin Keykubad'ın atlarından sorumlu olan yapan kişiydi..¹⁰⁷

¹⁰⁶ Cin, 1988: 7.

¹⁰⁷ Dursun, 2008: 28.

5. ALAEDDİN KEYKUBAD’IN EKONOMİ POLİTİKASI

Bilindiği gibi Anadolu coğrafyası doğu-batı, kuzey-güney doğrultusunda bir ticari köprü görevi görüyordu. Ticaretin daha hızlı yapılabilmesi için gerekli olan pek çok ticari yol ve liman Anadolu’da fazlasıyla mevcuttu. Bir bakıma Anadolu doğu-batı, kuzey-güney arasında transit geçiş noktasıydı. Bu sebeple ayrı bir önem taşıyordu. Durum böyle olunca Anadolu üzerinde, ekonomi kaynaklı bir takım mücadelelerin olması kaçınılmazdı. Özellikle Selçuklular ve Bizans İmparatorluğu, stratejik ticari noktaların hâkimiyeti için pek çok karşı karşıya gelmişlerdi: Haçlı seferlerinin de başlamasıyla birlikte bu alandaki mücadeleler farklı bir boyut kazanmıştı. Nitekim 1097’de I. Haçlı Seferi’nin ardından sahil ve liman kentlerinin büyük çoğunluğu Bizans’ın tekeline geçti. Bunun doğal bir sonucu olarak da Selçuklular Anadolu’nun içlerine çekilmeye başlamış ve bir kara devleti halini almıştı. Kıyı kesimlerinin terkedilmesiyle de tarım ve hayvancılık en önemli ekonomik faaliyetler olarak başı çekmeye başladı.¹⁰⁸

Ticari faaliyetler sorunsuz bir şekilde devam ettiği sürece, bu durumun herhangi bir siyasi ya da askeri soruna yol açmayacağı aşîkârdır. Ancak siyasi olarak çıkan anlaşmazlıkların, ticareti de etkilemesi kaçınılmaz bir durumdu. Türkiye Selçuklularının özellikle ticari alandaki faaliyetlerinin yoğunlaşmasının sebebi işte tam olarak budur. Çünkü komşu devletlerle olan ilişkiler sıkıntı bir hal aldığı zaman, ticaret yolları kapatılmış, kervanların geçişine izin verilmemiş ya da kervanlar alıkonulmuştur. Devletler için en önemli gelir kaynağının ticaret olduğu göz önüne alındığında, bu olumsuz durumun bazı sonuçları olması gayet doğaldır. Nitekim bu gelişmelerin üzerine Selçuklu sultanlarının büyük çoğunluğu, sahillere ulaşma, liman kentlerini ele geçirme ve bunları yaparken de rahat hareket edebilmek için devletin siyasi bütünlüğünü sağlama amacıyla hareket ettiler. Çoğu Selçuklu sultanı gibi Alaeddin Keykubad da Türkiye Selçuklu tahtında kaldığı süre boyunca ticarete ayrı bir önem vermişti. İçte ve dışta gerek askeri gerekse diplomatik yollarda bu hususta pek çok faaliyette bulundu. O, ticareti geliştirmek amacıyla sahil ve liman kentlerini fethetmiş, kervansaraylar başta olmak üzere pek çok imar faaliyetlerinde bulunarak ticareti ve tüccarların işini kolaylaştırmıştı.¹⁰⁹ Sultan Alaeddin, Babası I. Gıyaseddin Keyhüsrev’in 1207 Antalya fethini ve kardeşi I. İzzeddin

¹⁰⁸ Koca, S. (1996) “Türkiye Selçuklularında Ekonomik Politika”. *Erdem Dergisi*, 8 (23), 466-467

¹⁰⁹ Koca, 1996: 466-467.

Keykavus'un 1214 Sinop fetihlerini tamamlayıcı askeri faaliyetlerde bulundu. 1221 tarihinde dönemin önemli ticaret duraklarında biri olan Koloranos'u fethetti ve adını Alaiye olarak değiştirdi. Selçuklu tarihinin ilk deniz aşırı seferi olan Suğdak seferi de yine ticaret için yapılmıştı. Ayrıca ilk olarak babası zamanında Venediklilerle imzalanan ve kardeşi İzzeddin Keykavus zamanında da uygulanan ticaret anlaşmasını aynı şekilde Alaeddin Keykubad da uyguladı. Bu ticari anlaşmalar ile bir yandan ticareti geliştirirken bir diğer yandan da Türk mallarına yeni pazarlar kazandırdı.

5.1. Ticaret İçin Stratejik Yerleri Ele Geçirmek

Ticarete hâkim olabilmek için stratejik noktaların alınması gerekliliğinin farkında olan Alaeddin Keykubad, saltanatının ilk yıllarında Alanya ve daha sonra da Suğdak'ı alarak Akdeniz ve Karadeniz ticaretinde önemli bir ticari avantaj elde etmiştir. Ele geçirilen bu yerlerde ticaretin güvenli ve rahat bir şekilde yapılması için pek çok faaliyette bulunan Alaeddin Keykubad, bu bölgelere ayrı bir önem vermiştir.

5.2. Ticari Anlaşmalar Yapmak

Ticaretin uluslararası sularda da güvenle yapılabilmesi, malların çok daha geniş pazarlara ulaşabilmesi için ticari anlaşmalar yapmak, tıpkı babası I. Gıyaseddin Keyhüsrev, kardeşi İzzeddin Keykavus gibi Alaeddin Keykubad'ın da ticari alandaki hamlelerinden biriydi. Bu hususta bilinen en önemli anlaşma Venediklilerle yapılan ticaret anlaşmasıdır. Selçuklu sultanları ile Latinler arasındaki ilişkilerin başlaması I. Gıyaseddin Keyhüsrev dönemine dayanır. O dönemde Antalya'nın ilk alınışıyla birlikte başlayan ilişkiler güçlenerek devam etmiş ve bunun sonucunda da iki devlet arasında bir ticaret anlaşması imzalanmıştı. İlk olarak I. Gıyaseddin Keyhüsrev zamanında imzalanan bu anlaşma, İzzeddin Keykavus döneminde de geçerliliğini sürdürdü. Alaeddin Keykubad da tahta çıktığı andan itibaren seleflerinin ticaret politikasını sürdürmüştür. Sultan Anadolu'nun kalkınmasının ticarete önem verilmekle gerçekleşebileceğini bilincindeydi. Bu yüzden tahta çıkışından kısa bir süre sonra 8 Mart 1220'da Venediklilerle ticari bir anlaşma imza etmişti.¹¹⁰ Yapılan bu anlaşma iki yıl süreyle sınırlandırılmış olan bir ticaret ve dostluk anlaşmasıydı. Anlaşmanın içerdiği hükümlerden Alaeddin Keykubad'ın tebaası,

¹¹⁰ Gül. M. Balcıoğlu. M. (1990). "Anadolu Selçuklularında Denizcilik Faaliyetleri" **On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 5. 63.

Venedik Dukası'nın tebaası ve onun yerine geçecek olan despotlarla, Suriye ve başka bölgelerde onların hükmü altındaki Venediklilerle onların tüccarları yararlanacaktı.¹¹¹ Anlaşmada; Alaeddin Keykubad'ın, emirlerinin ya da başkalarının bu sözleşme kapsamına giren topluluklara zarar vermemesi, %2 den fazla gümrük vergisi alınmaması, kıymetli taşlardan, incilerden, ham gümüş veya altından vergi alınmaması gibi ticaret eşyanın türüne göre belirlene şartlar vardı. Ayrıca Venediklilerin bir gemisi sultanın hâkimiyeti altında bulunan topraklarda tehlikeye düşerse, onlara yardım edilmesi mürettebatın canlarına ve mallarına dokunulmamasını, aynı durumun Selçuklu gemileri içinde geçerli olduğu belirtiliyordu. Bu anlaşmadaki en önemli hususlardan biri de Selçuklu gemilerinin anlaşma kapsamındaki ülke ve yerlerden geçerken, diğer gemiler tarafından selamlanması maddesi idi.¹¹² Sözleşmede yer alan bu hususu anlam ve değer bakımından diğer maddelerden farklı bir konumdadır. Çünkü üzerinde anlaşılan diğer hususlar bilindiği üzere maddi temellere dayanmaktadır. Ama Selçuklu gemilerinin Venedikliler tarafından selamlanması durumu diğer maddelerden farklılık gösterir. Zira bu madde Alaeddin Keykubad'a ve Türkiye Selçuklularına prestij kazandırması açısından son derece önemlidir. Buradan da Sultan Alaeddin'in bu anlaşmayı devletin ekonomik çıkarlarını korumak ve gelirlerini artırmak amacıyla imzalamasının yanı sıra, devletin ve kendisinin uluslararası alanda saygınlık kazanması için bir araç olarak kullanmış, keskin siyasi zekâsını burada da ortaya koymuştur.

5.3. Ticari Çıkarlar Doğrultusunda Askeri Faaliyetlerde Bulunmak

Alaeddin Keykubad'ın ticarete verdiği ehemmiyet onun askeri faaliyetlerine de yansımıştır. Ticaretin aksamaması için güvenli bir şekilde yapılması gerektiğinin bilincinde olan Sultan, bu amaçla ticaretin baltalandığı yerlere askeri seferler düzenlerdi. Üç Müslüman tüccar; Suğdak ahalisi, Kilikya Ermeni idarecisi Leon ve Akdeniz'deki Frenklerin tarafından kendilerine kötü muamele yapılması, mallarına el konulması gibi sebeplerle Kayseri'ye Alaeddin Keykubad'ın huzuruna gelmiştir.¹¹³ Tüccarlardan biri; *"Rus ve Kıpçak diyarında bu dergâhın adalet ve namusunun şöhretini duyduğum için bu diyara deniz yoluyla gelmek istemiştim. Ancak Hazar sahiline varınca*

¹¹¹ Polat, M.S. (2007). *Selçuklu Türkiye'sinde Ticaret*, Türkler Ansiklopedisi, Cilt:7, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 379.

¹¹² Turan, O. (1988). *Türkiye Selçukluları Hakkında Resmi Vesikalar*. Ankara: TTK Yayınları, 138.

¹¹³ Peacock, A.C.S. (2010). *"Kırım'a Karşı Selçuklu Seferi ve Alaeddin Keykubad'ın Hâkimiyetinin İlk Yıllarındaki Genişleme Politikası"*. (Çev. M. Kemiş, A. Mıynat), *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 29(47), 245.

kazanmak için uğrunda çok şey harcadığım mallarımı aldılar” dedi. Bu esnada diğer iki tüccar da benzer şekilde ticaretlerine mani olunduğunu ve mallarının gasp edildiğini söyleyince Alaeddin Keykubad zarara uğrayan tüccarların misafir edilerek zararlarının karşılanmasını emretti. Ayağına gelen bu fırsatı iyi değerlendiren Sultan Alaeddin, daha sonra huzurundakilere yönelerek: “Rumu ezmezsen ezer dedi ve devam etti. Biz o milletleri, yüksek merhamet ve şefkatimiz icabı sükûn ve emniyet içinde yaşattık. Eğer fazla budalalıktan bu nimetin kadrini bilmiyorlar ve canlarını malları uğrunda tehlikeye atan tüccarları tecavüzle onları korku ve telaşa düşürüyorlarsa, o sapkın ve şaşkın adamların terbiyesini vermek için kuvvet göndermekte mazur, belki de Memduh ve meşkûr oluruz.”¹¹⁴ sözleriyle Hüsameddin Emir Çoban’a Suğdak’ın alınması emrini verdi.

5.4. Alt Yapıya Önem Vermek

Ticareti cazip hale getirmek için alt yapısının mümkün olduğunca tamamlanmasına özen gösteren Alaeddin Keykubad, bu amaçla pek çok imar faaliyetinde bulunmuştur. Kervansaraylar, köprüler, yollar, tersaneler inşa ettirerek ticaretin yaygın ve sorunsuz bir şekilde yapılması için yoğun çaba sarf etmiştir. Alaeddin Keykubad özellikle kervansaray yapımına büyük önem vermiş, Selçuklu topraklarından geniş bir kervansaray ağı kurmuştur. Faruk Sümer’in aktardığına göre coğrafyacı olan İbn Said, ticaret malı yüklü arabaların Tebriz’den Konya’ya yaklaşık olarak 40 günde vardığını söylüyordu. Yine Sivas ile Kayseri arasındaki mesafenin 20 mil olduğunu ve iki şehir arasındaki bu mesafe boyunca yaklaşık 24 kervansaray olduğu İbn Sair tarafından ifade edilmiştir.¹¹⁵ Bu kervansaraylardan bazıları şunlardır: Ruzbe Hanı, Zıncırlı Hanı, Şekerciler Hanı (Han-ı Şeker frûşân), Şeker İmal Edenler Hanı (Han-ı şeker rizân), Sahip İsfahanî Hanı, Vezir Ziyaeddin Hanı.¹¹⁶

5.5. Tarımı Geliştirmeye Çalışmak

Alaeddin Keykubad, ticarete uyguladığı politikaların benzerini tarım sektöründe de uygulamıştır. Tarım gelişmesi için pek çok faaliyette bulunmuş ve özellikle de iskân siyasetiyle tarım alanlarını doldurarak işçi sıkıntısını ortadan kaldırmıştır. Tarım alanları

¹¹⁴ İbni Bibi, 1941: 119.

¹¹⁵ Sümer, F. (1983), “Selçuklular Devrinde Ticaret”. *Türk Dünyası Araştırmaları*, (83),11.

¹¹⁶ Sümer, 1983: 12.

ve verimlilik açısından zengin topraklara sahip olan Ahlat, bilindiği gibi Celaleddin Harezmsah tarafından muhasara altına alındığı zaman büyük zarar görmüştü. Bu durumu yakinen gören Alaeddin Keykubad Ahlat'ı fethettikten sonra tarımın bölgede tekrar gelişmesi için tedbirler almaya başladı. Veziri Zıyâeddin Kara Arslan'ın başkanlığında, "Müstevfi" (Maliye Bakanı) ve "Pervane" (İkta işleriyle uğraşan memur) gibi görevlileri Ahlat'a gönderdi.¹¹⁷ Bölgeye oldukça kalabalık bir toplulukla gelen bu görevliler araziye kayıt altına aldılar ve düzenlediler. Burada yaşanan savaştan dolayı memleketlerini terk edip Gürcistan'a kadar kaçmış olan eski toprak sahipleri tekrar yurtlarına davet edildi ve üretici bir konuma geçmeleri için onlara gerekli yardımlar yapıldı. Böylece hem kesilen ticaret yolu açılmış oldu hem de bölgenin ekonomik durumu ıslah edilerek, devletin ekonomik bütünlüğü sağlandı.¹¹⁸

¹¹⁷ Köymen, 1986: 616.

¹¹⁸ Köymen, 1986: 616.

6. ALAEDDİN KEYKUBAD’IN DİNİ, KÜLTÜREL VE TOPLUMSAL CEPHESİ

Sultan I. Alaeddin Keykubad, saltanatı boyunca sadece askeri ve siyasi faaliyetlerle uğraşmadı. O, oldukça hareketli bir saltanat süreci yaşamasına rağmen sadece bir noktaya odaklanmamış gerek kendinin, gerek tebaasının gerekse memleketin dini ve kültürel işlerini de ihmal etmemiştir. Çoğu alanda olduğu gibi dini alanda da büyük bir hoşgörüyeye sahip olan Sultan Alaeddin, kimsenin inancına karışmamıştır. Aksine onların Selçuklu toprakları içerisinde istediği inancı benimseyerek yaşamasına izin vermiştir. Toplum içinde inanç farklılıklarından dolayı çıkan anlaşmazlıklarda, çatışmalarda istisnai durumlar dışında asla taraf olmayan Alaeddin Keykubad, daima orta yolu bulmaya çalışmış böylece kaynaşmış ve bütünleşmiş bir halk oluşturmaya çalışmıştır.

Anadolu’yu her alanda geliştirmek isteyen Alaeddin Keykubad, ilimi ve ilim adamlarını destekleyerek, onlara kucak açarak Selçuklu topraklarını onların evi haline getirmeye çalışmıştır. Yine imar faaliyetlerine de büyük önem vermiş, pek çok camii, kervansaray, köprü ve vakıflar yaptırarak siyasi başarılarını bu alanlardaki icraatlarıyla taçlandırmıştır.

6.1. Dini Cephe

6.1.1. Dini Hükümleri Yerine Getirmek

Alaeddin Keykubad dine son derece bağlıydı ve İslam’ın gerekliliklerini mümkün olduğunca yapmaya çalışırdı. İbni Bibi’nin naklettiği üzere Sultan Alaeddin’in yaklaşık 18 yıl hizmetinde bulunan Celaleddin Karatay’ın onun hakkında şunları söylediği rivayet edilir: “Barışta ve seferde, varlıkta ve yoklukta 18 yıl gece gündüz hazretin hizmetinde bulundum. O süre içinde Sultan, ister ayık ister sarhoş olsun, bir günün sekizde birinden fazla yatağında kalmazdı. Geceleri Kur’an okur, hayır ve din işlerine ait görevlerini yerine getirirdi. Bu hareketlerinin cennet bahçesinde kazanacağı rütbesini yükselteceğine inanırdı. Allah’ın huzurundan bulunduğu zaman ağlayıp inler, miskinlik gösterirdi.¹¹⁹ Her ne kadar Ebu Hanife mezhebine bağlı ise de sabah namazlarını İmamı Şafii mezhebi

¹¹⁹ İbni Bibi, 2014: 25.

üzerine kıları. ”¹²⁰

6.1.2. Dini Hoşgörüyü Sahip Olmak

Herkesin inandığı dini yaşaması gerektiği fikrini taşıyan Sultan Alaeddin, diğer dinlere karşı saygılı olup, şefkatini ve adaletini farklı inançlara mensup kişilerden de esirgememiştir. Alaeddin Keykubad deyim yerindeyse tebaasını bir meyve bahçesi gibi görmekteydi. Nasıl ki bir bahçe de çeşitli renkte, lezzette, türde meyveler varsa, bir toplum içinde de farklılıklar olmalıydı. Zira büyük devlet adamı olmanın gerekliliklerinden biri de farklı zümreleri idare edebilme kabiliyetidir. Bu alanda başarılı olan Alaeddin Keykubad, tebaasının gözünde büyük bir liderdi ve çok seviliyordu. Nitekim daha önce verdiğimiz örneği tekrar edecek olursak, Alaeddin Keykubad Celaleddin Harezmşah’a karşı kazandığı zaferinin ardından Kayseri’ye dönerken, gayr-i müslim halk da bu zaferden fazlasıyla memnun olmuş ve Sultan’ı karşılamaya gitmişti. Ancak Müslüman halk tarafından bu hoş karşılanmayınca bazı sıkıntılar ortaya çıkmış, bu durumu fark eden Sultan Alâeddin bizzat olaya müdahale ederek durumu yatıştırmış ve Hristiyan halkın de kendi adetlerince kutlama yapmalarına izin vermişti. Onun bu dini hoşgörüsü meclisine de yansımıştı. Zira onun meclisinde başta Malatyalı Yakubî İbn Kiraya olmak üzere pek çok Hristiyan âlim ve hekim bulunurdu.¹²¹

6.1.3. Resmi Belgelere Kutsiyet Atfetmek

Sultan Alaeddin, mektuplara saygı gösteriyordu. Yine divandan çıkan enir ve fermanlarda Sultan Alaeddin için kutsaldı. Çünkü bu belgelerin giriş bölümü Allah’ın adının yüceltilmesiyle başlıyordu. Bu sebeple sultan bu konuda oldukça dikkatli davranıyor, fermanları ve buyrukları imzalamadan önce abdest alıyordu. O, tıpkı duadan önce olduğu gibi imzadan önce de temizlenmek istiyordu.¹²²

6.2. Kültürel Cephe

6.2.1. İlim ve İlim Adamlarıyla Yakından İlgilenmek

Sanata, İlime, ilim adamlarına ve mutasavvıflara büyük önem veren Alaeddin

¹²⁰ Akşit, A. (2002). “Eflaki’nin Alaeddin Keykubad Hakkındaki Rivayetlerine Dair”. **Türklük Bilimi Araştırmaları**, (11), 247.

¹²¹ Ntv Tarih Dergisi, Temmuz 2009, (6), 33.

¹²² Gordlevski, 1988: 310-311.

Keykubad, fırsat buldukça ilim adamlarını payitahta davet edip, onlarla yakından ilgilenir ve pek çok ikram ve ihsanda bulunurdu. Sultanın bu tutumunun bir neticesi olarak ve özellikle de Moğol istilasından kaçan pek çok ilim adamını onun huzuruna gelmiş, bu âlimler Sultan tarafından yakın ilgiyle karşılanmıştır. Alaeddin Keykubad, âlimlerin ihtiyaçların karşılanmasına büyük özen göstermiş ve onların rahat bir yaşam sürmeleri için elinden geleni yapardı. Örneğin; Moğol istilasından kaçan Necmeddin Daye *Mirsadü'l-İbad Min Mebde' İlelmiad* adlı eserin tamamlayarak Alaeddin Keykubad'a sunmuş ve Sultan tarafından büyük bir ilgi görerek onurlandırılmıştır. Sultan Alaeddin, kitabın her harfi için bir ödeme yaparak ona büyük bir servet kazandırmış oldu.¹²³ Alaeddin Keykubad, bu dönemde sadece Necmeddin Daye'ye değil, Baha Veled, Mevlana Celaleddin Rumi gibi pek çok mutasavvıfa da büyük destek vermiş ve ilgi göstermiştir. Zira Alaeddin Keykubad'ın bu tutumu sayesinde Anadolu'da pek çok tarikat ortaya çıkmış ve Anadolu adeta özgür düşüncenin merkezi halini almıştır. Ayrıca Ermeni tarihçilerinden olan Serpat, Alaeddin Keykubad'ın gökbilimine merakı olduğunu ve zamanın ünlü gök bilimcilerini Ahlat'tan getirttiğini söylemektedir. Yine Moğol istilasının sonucunda devrin önemli hekimlerinden tabip Ebubekir bin. Yusuf, Sivas Divriği Külliyesinin ustaları Hürremşah ve Hurşad gibi önemli zanaatkârlar da Selçuklu topraklarına sığınmış ve Anadolu'nun aydınlanmasına katkıda bulunmuşlardır.¹²⁴

6.2.2. İmar Faaliyetlerine Önem Vermek

Ülkesinin imarına büyük önem veren Alaeddin Keykubad, Anadolu'nun imajına büyük önem veriyordu. Alaeddin Keykubad, Alanya'nın fethinin ardından burada yapacağı değişikliklerin sinyalini şehrin adını Alaîye olarak değiştirerek vermişti. Ancak onu tek icraatı bu olmadı tabi ki. Bölgede kendisi için on iki kapılı bir saray ve yine devlet erkânının ihtiyaçlarının karşılanması için köşkler, konaklar ve medreseler inşa ettirmişti. Kendi adıyla yaptırdığı Alaeddin Cami'sine ilaveten ticareti kolaylaştırmak için Antalya-Alanya arasında Şerefnaz Han'ını yaptırmıştı.¹²⁵

Tuncer Baykara, Sultan Alaeddin'in imar faaliyetleri üzerinde önemle durmuştur. Baykara Alaeddin Keykubad için; *“Türk'ün yapıcı ve imarcı yönünü en iyi gösteren Türk hükümdarıdır. Onun bu özelliği Türklere yönelik olan ithamları çürütecektir. Alaeddin*

¹²³ Dursun, 2008: 58.

¹²⁴ Ntv Tarih Dergisi, 2009: 26.

¹²⁵ Uyumaz, 2003: 99.

Keykubad, yapıcı yönü ile ele alınıp anılmaya ve titizlikle incelenmeye değer bir Türk devlet büyüğüdür” demiştir.¹²⁶ Sultan Alaeddin’in yaptığı imar faaliyetleri sadece Alanya ile sınırlı değildi. O, memleketin dört bir tarafında dini ve sosyal tesisler yaptırmıştı. Bu yapılar devletin gücünün bir göstergesi olmakla beraber, bir itibar kaynağıydı. Sultan Alaeddin, İslam’a hizmet ve özellikle de halkın maneviyatı güçlendirmek için cami, mescit, tekke ve zaviye gibi dini kurumlar yaptırdı. Bunlara ilaveten temizliğe de büyük önem veren Alaeddin Keykubad, hamamlar, ılıcalar ve seyyar hamamlar yaptırarak büyük sosyal hizmetlerde bulunmuştur. En önemli nokta da bu sosyal faaliyetlerin hepsinden halkın ücretsiz faydalanabilmesiydi.

6.2.3. Şehirleşmeye Önem Vermek

Alaeddin Keykubad şehirleşmeye ve imara büyük önem verirdi. Neşri Alaeddin Keykubad döneminde “ 19 pare şehir “ imar edildiğini ifade etmektedir.¹²⁷ Kaldı ki takip edilen ekonomik politikanın doğal bir sonucu olarak da şehir hayatı oldukça gelişmişti. Konya, Sivas, Kayseri gibi büyük Selçuklu şehirlerinde yaşayanların sayısı nerdeyse 100 binlere ulaşıyordu. Bizanslı yazar Halkondil’in tespitine göre bu dönemde ticaret yollarının merkezinde yer alan Sivas’ta 120 bin kişi yaşıyordu.¹²⁸ Yine kulağa oldukça abartılı bir ifade olarak gelse de Alaeddin Keykubad’ın Konya’nın surları yapılırken söylediği sözlere bakılırsa, bu şehirde bir milyona yakın insan yaşıyordu.¹²⁹

6.3. Toplumsal Cephe

6.3.1. Toplumun Yaşam Şartlarını Geliştirmeye Çalışmak

Ekonomik politikalarda oldukça başarılı işlere imza atan Alaeddin Keykubad’ın bu tutumu kendini sosyal hayatta da göstermiştir. Bu dönem Selçuklu toplumunun refahı oldukça yüksek bir seviyedeydi. Sultan Alaeddin işsizleri hatta Kalenderi tarikatına mensup din adamlarını bile yakalatarak iş sahibi yapıyordu. Böylece hem ekonomiye katkı sağlatıyor hem de bu kişilerin eline bir meşgale vererek toplumsal huzurun sağlanmasına katkıda bulunuyordu.¹³⁰

¹²⁶ Baykara, T. (1990), **Anadolu’nun Selçuklular Devrindeki Sosyal ve İktisadi Tarihi Üzerine Araştırmalar**. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 127.

¹²⁷ Burgu, 2011: 233.

¹²⁸ Gordlevski, 1988: 229.

¹²⁹ Köymen, 1987: 619.

¹³⁰ Köymen, 1987: 619.

6.3.2. Eğitime Önem Vermek

Eğitime büyük önem veren Sultan Alaeddin, bu hususta halkın eğitimi için pek çok kolaylık sağlamıştır. Memleketin her bir yanına medreseler, kütüphaneler gibi eğitim yuvaları açmış, halkı eğitime teşvik etmiştir. Sosyal devlet anlayışının bir parçası olarak medreselerdeki eğitim ve öğretim faaliyetleri ücretsiz olup, bu kurumların masrafları yapılan vakıflar aracılığıyla karşılanmıştır. Medreselerde sadece İslami ilimler öğretilmiyordu. Onun haricince matematik, astronomi, tıp, felsefe gibi alanlarda da eğitim veren medreseler, geniş bir müfredata sahipti.

7. LİDERLİK VE KOMUTANLIK ÖZELLİKLERİ BAKIMINDAN ALAEDDİN KEYKUBAD

Komutan, orduyu komuta eden, onu madden ve manen savaşa hazırlayan kişidir. Bu sebeple komutanı üstün askeri meziyetlere sahip olmanın yanı sıra üstün liderlik vasıfları da taşınmalı, her hareketiyle ordusuna güven vermelidir. Türk devletlerinde hükümdar aynı zamanda ordu komutanıydı. Hükümdar orduyu savaşa hazırlar ve bizzat ordunun başında sefere çıkardı. Bu durum askerin zafere olan inancını daha da arttırdığı gibi onlara büyük bir güven aşıladı.

Bütün Türk devletlerinde olduğu gibi Selçuklu devletinde de başkomutan “sultan” idi. Bütün yetki ve komuta onun idaresi altındaydı. Ordunun sevk ve idaresi, askerlerin eğitimi, teçhizatı, ordu içindeki hiyerarşinin belirlenmesi, savaş yerleri, güzergâhlar, taktik gibi pek çok önemli ve stratejik husus komutanın sorumluluğundaydı. Bu konulardaki başarı sağlanması devletin geleceğinin ve tarihin istikametini belirlenmesi açısından önem arz etmektedir.

Alaeddin Keykubad da tüm Selçuklu sultanları olduğu gibi ordunun başkomutanıydı. Yukarıda bahsi geçen konularla bizzat ilgilenir ve teftiş ederdi. Zira o orduya büyük önem verir, gerek nicelik ve özellikle de nitelik bakımından gelişmesine büyük özen gösterirdi. Nihayetinde o, bu emeklerinin karşılığını da fazlasıyla almıştı. Saltanat süresi boyunca pek çok zafere imza atan Alaeddin Keykubad, Türkiye Selçuklularına altın çağını yaşattı.

7.1. Taktik ve Stratejide Yetenekli Olmak

Katıldığı savaşlarda ordunun taktik ve stratejisiyle yakından ilgilenen Alaeddin Keykubad, ordunun izleyeceği yol haritasını bizzat belirlerdi. Bilindiği gibi Sultan Alaeddin, saltanat makamına çıkmasıyla birlikte başlayan eğlence ortamının bitmesine karar verdiği an tebaasına artık icraata geçmenin zamanının geldiğini söylemişti. Bunun üzerine Emir Esededdin sultanın huzurunda Kaloronos¹³¹ adlı kalenin güzelliklerinden,

¹³¹ Alanya'nın eski adı

savunmasının sağlamlığından bahsederek, Sultan Alaeddin'i buranın fethi için ikna etmeye çalıştı ve başardı. Nihayetinde gerekli hazırlıkların tamamlanmasının ardından ordu sefere hazır hale geldi ve Alaeddin Keykubad'ın bizzat başında olduğu ordu Kalonoros'a hareket etti. Sultan burada ordunun üç gruba ayrılmasını emretti. Bir grup, sarp kayaları zıplayıp geçecek, bir grup deniz tarafından saldırıya geçecek, diğer bir grup ise oldukça seri bir şekilde gemilerle kaleye doğru hareket edeceklerdi. Buna ilaveten kalenin yakınındaki dağın tepesine büyük bir mancınık koyulacak ve bu mancınığa kayaları taşıyacak güçlü askerler yerleştirilecekti.¹³²

7.2. Liyakat Esaslı Tayinler Yapmak

Sultan Alaeddin Keykubad'ın askeri alandaki belki de en önemli özelliklerinden birisi de ordu komutanlarını çok iyi seçmesidir. Komutanlarının yeteneklerini, özelliklerini dikkate alarak tayinlerde bulunan Alaeddin Keykubad, bu isabetli tercihlerinin meyvelerini elde ettiği pek çok zaferle almıştır. Emir Eseddin'in Çemizkezek kalesini alması, Melikü'l-ümera Hüsameddin Çoban'ın Suğdak'ı alması, Mübarizeddin Çavlı ve Kommanos Mavrozomes'in komutasındaki orduların Ermeni vilayetlerinde elde ettiği başarılar, Mübarizeddin Ertokuş'un sahil kalelerinin alınmasında sağladığı başarılar Alaeddin Keykubad, bahsi geçen bu yerlerin alınması için ordunun başında gönderdiği kişileri seçmede ne denli isabetli kararlar verdiğini ortaya koyar.

7.3. Askeri Gücünü Göstermekten Çekinmemek

Ordusunun gücünü, teçhizatının enderliğini, askerinin yetenekleri göstermekten çekinmeyen Alaeddin Keykubad, bunu bir güç gösterisi ve gözdağı aracı olarak kullanıyordu. Daha önceden de belirttiğimiz gibi halifenin olası Moğol saldırısına karşı ondan yardım istemesi üzerine Bedreddin Kutluğca komutasında yaklaşık 5 bin kişilik bir birlik göndermişti. Selçuklu ordusunun Bağdat'a gelişi Halifeye bildirildi. Ancak Halife, Moğolların Harezmşah Muhammed'i mağlup ettikten sonra onların Bağdat istikametinde gelecekleri sandığını, ancak Moğolların bu niyetlerinden vazgeçtiğini öğrendiğini belirterek Selçuklu ordusunun geri dönebileceğini söyledi.¹³³ Kutluğca komutasındaki Selçuklu ordusu Malatya'ya dönüşü esnasında, kendileri için düzenlenen uğurlama töreni

¹³² İbni Bibi, 2014: 263.

¹³³ Turan, 1971: 334.

sırasında ok atma, ata binme gibi alanlarda maharetlerini sergileyerek ahaliyi kendilerine hayran bırakmışlardı.¹³⁴ Zira bu durum ordunun gücünün takdir edilmesine yol açtığı gibi Alaeddin Keykubad'a duyulan saygının da artmasına katkıma bulunuyordu.

7.4. Gerçekçi Temellere Dayanan Bir Askeri Politika Takip Etmek

Alaeddin Keykubad, düşmanını hafife alan bir devlet adamı ve komutan olmamış, aksine ihtiyatlı bir askeri ve siyasi politika izleyerek saltanatını sürdürmüş, umutsuz amaçlar içi askerini maceraya sürüklememiştir. Onun bu özelliğini net olarak Moğollar karşısında izlediği askeri politikada görmek mümkündür. Sultan Alaeddin'in Moğol siyaseti hepimizin malumudur. Moğollarla askeri bir mücadeleye girmenin sonuçlarını önceden görebilen Alaeddin Keykubad, diplomasi yoluyla onlarla olan ilişkileri barışıl bir şekilde sürdürmeyi amaçlamıştı. Ama o her ihtimali düşünerek askeri alanda da boş durmuyordu. Moğollara karşı pek çok savunma önlemi alan Alaeddin Keykubad, bir yandan da ordusunu gerek nicelik gerekse nitelik olarak sürekli güçlendirmeye çabalıyordu. Buradaki önemli hususlardan biri de Yassıçemen yenilgisinden sonra dağılan Harezmli beylerin ve askerlerin Selçuklu sancağı altına çağırılmasıdır. Alaeddin Keykubad'ın bu hareketi; orduyu güçlendirmek, başıboş Harezmlilerin yağma faaliyetlerine engel olmak, Selçuklu sınırlarındaki huzurun bozulmamasını sağlamak gibi temellere dayanıyordu. Ancak bizce en önemlisi Harezmli askerlerin Moğolları tanımasıdır. Çünkü onlar Moğollarla savaş meydanında karşılaşmışlardı. Bu sebeple de onların savaş meydanındaki hünerlerine, taktiklerine aşinaydılar. Moğollara karşı tutumu ortada olan Alaeddin Keykubad da düşmanı yenmek için öncelikle onu tanımak gerektiğinin farkındaydı. Bu sebeple sultanın öncelikli amacı Harezmli askerlerin Moğollara karşı olan tecrübelerinden, bilgi ve birikimlerinden yararlanmaktı.

7.5. Olumsuz Gelişmeler Karşısında Pes Etmemek

Savaşın gidişatına göre faaliyetlerde bulunan, aleyhte gelişmeler olduğunda moral bozmayan ve askerinin moralini de yüksek tutmaya çalışan bir komutandı. Alaeddin Keykubad'ın ilk askeri faaliyeti Kalonoros'un fethi idi. Ancak bu aşamaya gelene kadar

¹³⁴ Turan, 1971: 334.

mevsimin kış olmasının da etkisiyle kuşatma yaklaşık iki ay kadar uzamış ve bu da Selçuklu askerinde bir moral bozukluğuna sebep olmuştu. Bu olumsuzlukların üzerine Alaeddin Keykubad bir sabah kumandanlarını toplayarak kalenin alınacağına dair olan inancını onlarla onayladıktan sonra son bir hücumla kalenin alınmasını emretti. Bu sefere katılanların zafere olan inançlarını ve şevklerini yükseltmek için başta sefere katılan gaziler ve fakirler olmak üzere herkese 10.000 dirhem gümüş, 100 baş sığır 1000 baş koyun dağıttı.¹³⁵ Nitekim sultanın yapmış olduğu bu hareketin de etkisiyle, kale sahibi Kyr Vart daha fazla dayanamayacağını anlamış ve görüşmeler neticesinde kale alınarak Ala'ye adı verilmiştir.

7.6. Ordunun Niteliğine Önem Vermek

Alaeddin Keykubad ordusunun sayısından çok niteliğine önem verir, rakamsal üstünlüğün tek başına yeterli olmadığını, tecrübenin, yeteneğin ve inancın harp meydanında daha belirleyici bir etken olduğunu düşünürdü. Ordunun sayısal olarak üstün olması elbette bir takım avantajlar sağlamaktadır. Ancak ordunun niceliğinin direkt olarak savaşın galibini belirlediğini söylemek doğru bir ifade olmaz. Zira bu durumu destekleyecek pek çok örnek tarihimizde mevcuttur. Malazgirt Zaferi, Preveze Deniz Zaferi, Çanakkale Zaferi gibi hepimizin malumu Türk tarihinin bu şanlı zaferleri kendilerinden sayısal olarak fazla olan düşman askerlerine karşı kazanılmıştır. Tabi ki sayısal olarak eksik olunmasına rağmen, inanç ve ne uğruna savaştığını bilmek de bu zaferlerde belirleyici olmuştur. Yukarıda örneklendirdiğimiz bu hususa Kutadgu Bilig'de de yer verilmiştir. Eserde; *Ordunun kalabalık olmasından da nitelikli olmasının daha iyi olduğu Kutadgu Bilig'de de ifade edilmiştir: Çok adama lüzum yoktur; asker seçme olmalı; asker seçme olduğu gibi onun silahı da tam olmalıdır. Tecrübeli harp adamı kıyas etmiş ve on iki binlik ordunun büyük bir kuvvet olduğunu söylemiştir. Şöhretli, cesur ve kahraman yiğit: orduda seçme ve iyi silahlı askerler lazımdır demiştir. Çok asker isteme, seçme asker iste; askerinin seçkin ve tam teçhizatlı olmasını iste. Az sayıda ve muntazam bir ordu, çoğa nispetle daha iyidir; çok kimseler çok askerle bozguna uğradılar.*¹³⁶

Alaeddin Keykubad, yukarıda bahsettiğimiz tutumu Celaleddin Harezmşah ile yapacağı mücadele öncesinde sergilemiştir. Daha önce bahsi geçtiği gibi, savaş artık

¹³⁵ Turan, 1971: 335.

¹³⁶ Hacıp, 1988: 174.

kaçınılmaz bir hal aldığı zaman sultan Eyyubilerden yardım istemiş, Melik Eşref ve bazı küçük emirlerin de olduğu Eyyubi ordusu sultanın bu teklifini olumlu karşılamışlardı. Melik Eşref'in karşılanmasıyla ardından verilen ziyafette Sultan, savaşla ilgili endişelerini paylaşıyordu. Sefer öncesi farklı milletlerden oluşan yaklaşık 20 bin kişilik Selçuklu ordusuna ilaveten 10 bin kişilik Eyyubi ordusu hazır bulunuyordu. 30 bin rakamı tabii ki azımsanacak bir rakam değildir. Ancak sultan Alaeddin, bu eğlence meclisinde Eyyubilere “*Düşmana karşı dayanacak kuvvetlerim bunlardan ibaret değildir. Asıl güvendiğim askerlerim şarkıdadır*” demiştir. Sultanın işaret ettiği bu ordu daha önce Erzincan taraflarına gönderdiği 12 bin kişiden oluşan gerek yetenek gerekse teçhizat açısından oldukça donanımlı olan süvarilerini ve bölgede mevcut olan diğer askerlerini kastediyordu.¹³⁷

7.7. Şartlara Göre Etkili Nutuk Söylemek

Büyük kitleleri sevk ve idare etmesini, aynı zamanda da kitle psikolojisine hâkim olan liderler, kesin sonuç almak istedikleri anlarda emrindekilerin ruh hallerine uygun konuşmalar yaparlar ve onları coşturarak motive ederlerdi. Bu tarz konuşmalar Malazgirt zaferi öncesi Sultan Alp Arslan'ın yaptığı gibi savaş öncesinden olabileceği gibi savaş sırasında gidişata göre de yapılan konuşmalardır. Sultan Alaeddin Keykubad da Alanya'nın fethi esnasında bu tarz bir konuşma yaparak askerlerin maneviyatı arttırmayı başarmıştır. Sultan: “*Her ne kadar feleğin kötü olaylar karşısından korkup sığındığı bu sağlam yer, mancınla yarıp yıkılmaz, ok ve mızraktan etkilenmezse, zirvesi yıldızlar kümesine değse, yolları her yandan kapalı olsa da yarın Allah'ın izniyle savaşa girelim de Müminlerin kalplerinin şifasını ve dertlerinin devasını elde edelim.*”¹³⁸ sözleriyle ordusunun zafere olan inancını arttırdı. Nitekim bu konuşmanın da askerler üzerindeki olumlu etkisiyle kale fethedilerek Selçuklu topraklarına katıldı.

7.8. Orduyu Motive Etmek

Ordunun motivasyonunu arttırmaya yönelik faaliyetler, savaş öncesinde yapıldığı gibi savaşın gidişatına göre de yapılır. Bu faaliyetler askerlerin ruhunu okşayan konuşmalar olabilir. Aynı şekilde askerlerin gözüne hitap eden faaliyetler de olabilir. Hemen yukarıda bahsettiğimiz Alaeddin Keykubad'ın konuşması, askerlerin ruhuna hitap eden bir motivasyon

¹³⁷ Turan, 1971: 370.

¹³⁸ İbni bibi, 2014: 235.

yöntemidir. Alanya'nın fethinin kış ayı sebebiyle yaklaşık iki ay uzaması sebebiyle Sultan Alaeddin'in, sefere katılanlara 10 bin dirhem gümüş, 100 baş sığır ve 1000 baş koyun dağıtması da askerin fani dünyasına yani gözüne hitap eden bir motivasyon şeklidir.¹³⁹

7.9. Savaş Türlerine Hakim Olmak

Saltanat süresi boyunca pek çok muhabereye girişen Alaeddin Keykubad, harp sanatlarına vakıf bir liderdi. Mevcut duruma göre; sıcak savaş, politik savaş, ekonomik savaş, psikolojik savaş gibi alanlarda düşmanlarıyla mücadeleye girişerek başarılar elde etti. Devlet erkanının bertaraf edilmesi politik savaşa, Harezmşahlarla girişilen mücadele sıcak savaşa, Venediklilerle yapılan ticaret anlaşmasıyla ekonomik olarak rakipkerinden üstün konuma gelme çabası ekonomik savaşa örnek verilebilir. Alaeddin Keykubad dönemindeki psikolojik savaşlar ise genellikle casuslar aracılığıyla yapılmıyordu. Sultan Alaeddin, bu yöntemi Eyyübilerde ve Harezmşahlılarla yaptığı mücadelelerde kullanmıştır.¹⁴⁰

Alaeddin keykubad, Celaleddin Hereazmşah'ın hazırlıklarını öğrenmek ve ona göre kendi hazırlıklarını yapmak amacıyla amacıyla Erzurum'a casuslar gönderdi. Bu casuslar, Erzurum'a yaklaştıklarında bazı Harezm beyleriyle karşılaştılar. Harezmlielerin soruları üzerine *"Bizler Erzurum'un dağlık kısımlarında ikamet eden Türklerdeniz. Atalarımız Ceyhun Nehri tarafından idi. Bir kaç yıldır Sultan Alaeddin Keykubad bize, sıkıntı ve zulüm verdiği için Harezm ordusunu bekliyoruz dediler."* Bu haber Celaleddin Harezmşah'a ulaşınca, bu kişileri huzuruna çağırarak onlara izzeti ikramda bulunduktan sonra misafir etti. Fakat aynı gece Harezmşah'ın hatırına *"Her nereye gittiysem halkın Sultan Alaeddin'den memnun olduğunu öğrendim"* sözleri gelince bu kişilerin casus olduğundan şüphelendi. Bunun akabinde misafirlerin çadırlarına askerler gönderdi ise de sabahleyin onlardan eser kalmamıştı.¹⁴¹

7.10. Başarıyı Ödüllendirmek

Başarıların devamlı hale gelebilmesi için bu uğurda büyük çaba sarf eden askerlerin ödüllendirilmesi gerekir. Alaeddin Keykubad da kazanılan her zaferden sonra

¹³⁹ Turan. 1971: 335.

¹⁴⁰ Turan. 1971: 400.

¹⁴¹ Ahmet Eflaki. (1973). *Ariflerin Menkıbeleri* (Çev. T. Yazıcı). Hürriyet Yayınları, Cilt: 1, 153-154.

payı olan herkesi fazlasıyla ödüllendirirdi. Böylece onların haklarını teslim ederek hem yeni başarılarla teşvik etmiş hem de askerinin kendine olan bağlılığını arttırmış oldu. Kutadgu Bilig’de de bu hususa değilmiş, tatlı dilin, başarıyı ödüllendirmenin önemine işaret edilmiştir. *Onlara güler yüz göster, tatlı söz söyle, mal ve mülk dağıt; serbest ve gür insanlar bu üç şeyin etrafında toplanır. Sen kulu altın ve gümüş ile alma; bu üç şeyi feda et, o herkesi sana getirir. Sen altınını, gümüşünü ve malını dağıt; sen ne kadar som altın verirsen, onlar da o kadar canlarından fedakârlık ederler.*¹⁴² Nitekim Kutadgu Bilig’den örnekler verdiğimiz bu durum Alaeddin Keykubad döneminde pek çok kez yapılmıştır.

Suğdak’ın fethiyle görevlendirilen Emir Hüsameddin Çoban’ın, şehrin teslim olmaya hazır olduğunu ve bu husustaki şartları bildiren mektubunun saltanat makamına ulaşmasıyla Sultan Alaeddin büyük mutluluk duydu. Bu kutlu haberin sevinciyle Hüsameddin Çoban’a ve orduya bu savaşta gösterdikleri üstün hizmetlerinden dolayı teşekkürlerini içeren bir ferman yazan Alaeddin Keykubad, yine saltanat dairesinden Emir Hüsameddin ve askerleri için hazırlanan hil’atları da ulakla beraber Suğdak’a göndermiştir.¹⁴³

7.11. Donanmaya Önem Vermek

Alaeddin Keykubad ticarete verdiği önem dolayısıyla denizciliğe büyük önem veriyor, bu doğrultuda da tersaneler kurdurarak Selçukluların kendi gemilerini yapmasına imkân sağlıyordu. Türkiye Selçuklularındaki denizcilik faaliyetleri Alaeddin Keykubad döneminde başlamamıştır. Babası I. Gıyaseddin Keyhüsrev’in Antalya’yı ve kardeşi İzzeddin Keykavus’un Sinop’u fethi bunun somut örnekleridir. Bu dönemi kendinden öncekilerden ayıran en önemli fark ise denizciliğin ve buna bağlı olarak da Selçuklu donanmasının büyük gelişme göstermesidir.

Bu dönemdeki deniz seferlerinin ilk örneği Alanya Kalesi’nin fethidir. Alanya konumu itibariyle Antalya’dan sonra Akdeniz’deki en önemli ticaret merkeziydi. Kaldı ki başkent Konya’ya daha yakın bir mesafedeydi. Bu sebeple kuşatılan bölge alındı ve Alaeddin Keykubad’ın emriyle bir tersane yapıldı. Yine zarara uğrayan tüccarların mağduriyetlerini gidermek için Kilikya Ermenileri üzerine sefer yapılmış ve Selçuklu donanması da bu sefere iştirak etmişti. Bu donanma Anamur, Mut ve birkaç sahil kalesini

¹⁴² Hacıp, 1988: 179.

¹⁴³ İbni Bibi, 1941: 127.

ele geçirmişti.¹⁴⁴ Alaeddin Keykubad dönemindeki donanmanın gelişme çağları diyebileceğimiz bu dönem Suğdak'ın alınmasıyla zirve noktasına ulaşmıştır. Ticari bir takım aksaklıkların sebep olduğu bu sefer, Hüsameddin Çoban komutasındaki Selçuklu ordusunun Hazar Denizi'ni geçerek Suğdak'a ulaşması ve orayı fethetmesiyle sonuçlanmıştır. Buranın alınması donanmanın ne denli güçlü bir konuma geldiğinin açık bir göstergesidir. Çünkü Selçuklu donanması topraklarından bu kadar uzak bir yere ilk kez denizaşırı bir sefer yapmış ve burayı da ele geçirerek gücünü göstermiştir. Böylece hem Kuzeyde hem de Güneyde denize çıkma imkânı yakalayan Türkiye Selçukluları önemli bir deniz gücü konumuna gelmiştir.¹⁴⁵

¹⁴⁴ Gül. Balcıoğlu. 1990: 63.

¹⁴⁵ Roux, J.P. (2008). *Türklerin Tarihi-Pasifikten Akdeniz'e 2000 Yıl*. (Çev. Aykut Kazancıgil, Lale Aslan-Özcan) Ankara: Kabalcı yayınevi, 226.

8. SONUÇ

Türkiye Selçuklu Devleti'nin onuncu sultanı olarak başa geçen Alaeddin Keykubad, zor bir çocukluk ve meliklik dönemi geçirmiştir. Çocukluğunun büyük çoğunluğu gurbette geçerken, aynı şekilde meliklik döneminin bir kısmını da kardeşi İzzeddin Keykavusla girdiği taht mücadelesini kaybetmesi sebebiyle hapis hayatı yaşayarak geçirmiştir. Onun bu sıkıntılarla geçen hapis hayatı kardeşi İzzeddin Keykavus'un 1119 yılı sonlarında vefat etmesinin ardından değişmiş ve Alaeddin Keykubad Türkiye Selçuklu Devleti tahtına kurulmuştur.

Genç yaşlarda pek çok sıkıntı yaşayan Alaeddin Keykubad, bu sıkıntılı ortamdan çıkarak döneminin en güçlü hükümdarlarından birisi oldu. Saltanatı boyunca gerek Anadolu'da gerekse Anadolu dışından birçok zafer kazanarak Selçuklu ve İslam sancağını alabildiği her yerde dalgalandırdı. Sultan Alaeddin'in başarısının arkasında pek çok sebep vardır. Ordusunun gücü ve sadakati, halkının bağlılığı, hazinenin zengin olması gibi faktörler onun döneminin en güçlü hükümdarlarından biri olmasını kolaylaştırmıştır. Ancak kabul edileceği üzere sadece bunların bir devletin bu denli parlak bir dönem yaşamasında etkili olduğu savunulamaz. Zira devleti ayakta tutacak olan kişi Sultandır ve Alaeddin Keykubad da bunu hakkını vererek yerine getirmiştir. Onun bu denli başarılı olmasında, çektiği sıkıntılarla olgunlaşan karakterinin etkisi oldukça fazladır. Çok yönlü bir karaktere sahip olan Alaeddin Keykubad'ın bu özelliği pek çok alanda kendisi hissettirdi. Askerin nizamı, şehirlerin imarı ve güzel görüntüsü, topraklarının temizliği, halkının mutluluğu ve ona olan bağlılığı buna örnek verilebilir. Hoşgörülü, anlayışlı, adaletli olması hasebiyle halkı ve ordusu tarafından hatta düşmanları tarafından bile takdir edilen Alaeddin Keykubad bu yönleriyle saltanatı boyunca sosyal adaleti tesis etmiştir. İleri görüşlülüğü, kıvrak siyasi zekâsı ve ihtiyatlı siyasetiyle de saltanat makamında kaldığı yaklaşık 18 yıl boyunca Türkiye Selçuklu Devleti dönemin en güçlü devletlerinden biri halini aldı.

KAYNAKLAR

1. Ahmet Eflaki. (1973). *Ariflerin Menkıbeleri* (Çev. T. Yazıcı). Cilt: I. İstanbul: Hürriyet Yayınları
2. Akşit, A. (2002). Eflaki'nin Alaeddin Keykubad Hakkındaki Rivayetlerine Dair. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (11), 247.
3. Baykara, T. (1990), *Anadolu'nun Selçuklular Devrindeki Sosyal ve İktisadi Tarihi Üzerine Araştırmalar*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
4. Baykara, T. (1998). *Türk Adının Anlamı*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
5. Bayram, M. (2001). Türkiye Selçuklularında Devlet Yapısının Şekillenmesi. *Cogito*, (29), 67.
6. Bal, M.S. (2006). Türkiye Selçuklu Devletine Hükümdarlık Yapan Vezir; Şemseddin İsfahânî. Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (19), 268-269
7. Burgu, Y.S, (2011). *Anadolu Selçukluları - Alaeddin Keykubad ve Zamanı*. İstanbul: Selenge Yayınları.
8. Cahen, C. (2000). *Osmanlılardan Önce Anadolu* (Çev. E. Üyepazarcı), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
9. Cin, H. (1988). Ölümünün 750. Yıldönümünde Sultan I. Alaeddin Keykubad Sempozyumu Açılış Konuşması. Konya: *Selçuk Üniversitesi Selçuk Dergisi I. Alaeddin Keykubad Özel Sayısı*, (3), 5-7.
10. Dursun, H. (2008), *Alaeddin Keykubad'ın Sosyal Devlet Anlayışı*. Yüksek Lisans Tezi, Kars: Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 57.

11. Demirkent, I. (1996). *Türkiye Selçuklu Hükümdarı Sultan I. Kılıç Arslan*. Ankara, TTK Yayınları, 17-25.
12. Gordlevski, V. (1988). *Anadolu Selçuklu Devleti*, (Çev. Azer Yaran), Ankara: Onur Yayınları.
13. Gül, M. Ve Balcıoğlu, M. (1990). Anadolu Selçuklularında Denizcilik Faaliyetleri. *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5, 63.
14. Hacıgökmen, M.N. (2011). I. Alaeddin Keykubad Dönemi Emirlerinden atabey Bedreddin Gühertaş (Gevhertaş) (D.? –Ö. 1262). *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 30(50). 122-123.
15. Herbert, J. (2010). *Selçuklu Sultanlarından Birinci Alaeddin Keykubad'ın Emniyet Politikası – Zeki Velidi Togan'a Armağan*, Ankara: TTK Basımevi.
16. İbni Bibi, (1941). *Anadolu Selçuklu Devleti Tarihi*, (Çev. M.Nuri Gençosman), Ankara: Uzluk Basımevi.
17. İbni Bibi, (2014). *El Evamirü'l-Ala'iyye Fi'l-Umuri'l-Alaiyye*, (Çev. Mürsel Öztürk), Ankara: TTK Basımevi.
18. Kafesoğlu, İ. (1984). *Harezmşahlar Devleti Tarihi* (İkinci Baskı). Ankara: TTK Basımevi.
19. Koca, S. (1991). Sultan I. İzzeddin Keykavus ile Melik Alaeddin Keykubad Arasında Geçen Otorite Mücadelesi. *Belleten*, 54(211), 942.
20. Koca, S. (1996) Türkiye Selçuklularında Ekonomik Politika. *Erdem Dergisi*, 8(23), 466-467.
21. Koca, S. (2007). Selçuklu İktidarının Belirlenmesinde Rol Oynayan Faktörler ve Alaeddin Keykubad'ın Türkiye Selçuklu Tahtına Çıkışı. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*,

(1), 9.

22. Koca, S. (2009). Moğol İstilasına Karşı Sultan I. Alaeddin Keykubad'ın Güvenlik Politikası. *Gazi Türkiyat*, (5), 190-213

23. Koca, S. (2016). Türkiye Selçuklu hükümdarlarının Temel ve Dış Politikaları ve Bu Politikalardan Güttükleri Amaçlar. *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, (5), 28-29.

24. Köymen, M.A. (1986), Türkiye Selçukluları Devletinin Ekonomik Politikası. **Belleten**, 50(198), 616-619.

25. Küçükdağ, Y. ve Çıpan, M. (Editörler). (2008). *II. Ulusal I. Alaeddin Keykubad ve Dönemi Sempozyumu Bildirileri*. Konya: Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ve Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Merkezi Başkanlığı, 45.

26. Maarif Vekâleti. (1931). *Tarih II – Orta Zamanlar*. İstanbul: Devlet Matbaası.

27. Merçil, E, (2000). *Müslüman-Türk Devletleri Tarihi*, Ankara: TTK Basımevi.

28. Ntv Tarih Dergisi, (2009). İstanbul, (6), 26-33.

29. Özcan, K. (2005). Ortaçağda Anadolu'nun İdari Coğrafyasına Bir Bakış Anadolu'da Selçuklu İdari Birimleri. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 3(1), 79

30. Peacock, A.C.S. (2010). Kırım'a Karşı Selçuklu Seferi ve Alaeddin Keykubad'ın Hâkimiyetinin ilk Yıllarındaki Genişleme Politikası (Çev. M. Kemiş, A. Mıynat), *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 29(47), 245.

31. Polat, M.S, (2007). *Selçuklu Türkiye'sinde Ticaret*. Türkler Ansiklopedisi. Cilt 7, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 379.

32. Roux, J.P. (2008). *Türklerin Tarihi-Pasifikten Akdeniz'e 2000 Yıl*. (Çev: Aykut Kazancıgil, Lale Arslan-Özcan), Ankara: Kabalcı Yayınevi.

33. Sümer, F. (1969). Anadolu'da Moğollar. *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, I, 5.
34. Sümer, F. (1996). Anadolu'ya Yalnız Göçebe Türkler Mi Geldi? *Belleten*, 24(96), 575.
35. Sümer, F. (2002). *Keykubad I*, Cilt:25, Diyanet İslam Ansiklopedisi, 358.
36. Sümer, F. (1983), Selçuklular Devrinde Ticaret. *Türk Dünyası Araştırmaları*, (83),11-12.
37. Şahin, M. (2014), Habibü's-Siyer'e Göre Türkiye Selçukluları. *Ankara Üniversitesi D.T.C.F Dergisi*, (54), 28-29.
38. Taneri, A. (1966), Müsameretü'l – Ahbar'ın Türkiye Selçukluları Devlet Teşkilatı Bakımından Değeri. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 4(6), 134.
39. Turan, O. (1971). *Selçuklular Zamanında Türkiye - Siyasi Tarih Alp Arslan'dan Osman Gazi'ye (1071-1328)*. İstanbul: Turan Neşriyat Yurdu.
40. Turan, O. (1988). *Türkiye Selçukluları Hakkında Resmi Vesikalar*. (İkinci Baskı), Ankara: TTK Yayınları.
41. Turan, O. (2014), *Selçuklular Tarihi ve Türk İslam Medeniyeti*. (Sekizinci Baskı) Ankara: Ötüken Neşriyat.
42. Turan, O. (2014). *Selçuklu Tarihi Araştırmaları*. Ankara: TTK Yayınları.
43. Turgut, H.N. (2009). *I. Alaeddin Keykubad Dönemi Bilim ve Düşünce Hayatı*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi S.B.E.
44. Uyumaz, E. (2001). Anadolu Selçuklu Sultanı I. Alaeddin Keykubad Dönemine (1220-1237) Bir Bakış. *Cogito*, (29), 121.
45. Uyumaz, E. (2003). *Sultan Alaeddin Keykubad Devri Türkiye Selçuklu Devleti Siyasi Tarihi (1220-1237)*. Ankara: TTK Yayınları.

46. Yinanç, M.H. (1944), *Türkiye Tarihi Selçuklular Devri (Anadolu'nun Fethi)*. Cilt: I, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
47. Yinanç, M.H. (2014). *Türkiye Tarihi Selçuklular Devri*. (Haz. Refet Yinanç), Cilt: II, Ankara: TTK Yayınları.
48. Yusuf Has Hacib, (1988). *Kutadgu Bilig*. (Çev. R. Rahmeti Arat). Ankara: TTK Basımevi.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Bülent
ALTUNKAYNAK
Uyruğu : T.C.
Doğum Yeri : Erzurum
Doğum Tarihi : 22.09.1989
Medeni Hali : Bekâr
Mail : bulentaltnkynk@gmail.com
İletişim (Telefon) : 05416655660

EĞİTİM

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	Gazi Üni.-Ortaçağ Tarihi	2018
Lisans	Gazi Üni.-Tarih	2013
Lise	Şevket Sabancı Lisesi	2006

İŞ DENEYİMİ

Yer	Görev
-----	-------

YABANCI DİL

İngilizce (Yökdl 2017:
66,25)

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...

Garzanti e la sua casa editrice

